

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LX год. од изласка
XXXVII год. непрекидног излажења

Нови Сад, март 1988
Број 3

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Милорад Ботић „Гласник”, професионално-стручни часо-
пис адвоката (II)

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Драго Ј. Станковић Филозоф Сократ пред поротничким су-
дом Атене

КРИТИКА ПРАВНЕ ПРАКСЕ

Др Никола Воргић Право адвоката на ускраћивање сведо-
чења

ПРИКАЗИ

Здравко М. Петровић Ивица Црнић — Анте Илић: Осигурање
и накнада штете у саобраћају

ПРАВНА ПРАКСА

Кривично право — Грађанско право

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

LX год. од изласка
XXXVII год. непрекидног издажења

Нови Сад, март 1988
Број 3

А Д В О К А Т У Р А И Д Р У Ш Т В О

Милорад Ботић
адвокат у пензији у Новом Саду

„ГЛАСНИК”, ПРОФЕСИОНАЛНО-СТРУЧНИ ЧАСОПИС АДВОКАТА

II

После ослобођења Адвокатска комора Војводине обнавља издажење *Гласника* Адвокатске коморе, као свог гласила и стручно-правног часописа. Потешкоће су биле огромне. Број адвоката је опао од 699 (стање 1. јануара 1941) на 320 (стање са 1. јануаром 1951), а адвокатских приправника од 405 на 42, па је свако повећавање чланарине представљало терет за чланове, који су радили у тешким материјалним приликама, будући да је било несрећено питање награђивања рада адвоката и њиховог социјалног осигурања. Комора је ради комуницирања са чланством издавала повремене билтене, са саопштењима и извештајима за чланство, да би се коначно 1951. одлучила за поновно покретање свог листа.

Први број *Гласника* изашао је јуна 1952. године у истој, скромној опреми као што је објављиван и предратни *Гласник*. У истој штампарији (сада национализованој) тискан истим словима, зелено-плавих корица, на 20 штампаних страница, ћирилицом. Издавач и власник: Адвокатска комора за АПВ. Уређује одбор. Одговорни уредник: Ботић Милорад, адвокат. У „Уводној речи” Уређивачки одбор објављује издавање листа, наводећи да ће *Гласник* у првом реду доносити службена саопштења Коморе, информисати адвокате о догађајима у Комори и адвокатури, садржати и краће чланке из области права, првенствено

практичне садржине, те да ће објављивати важније одлуке судова и арбитраже. *Гласник* нема претензије да буде правна ревија, већ само информатор. Тако је непретенциозно започео *Гласник* своју нову серију.

Прилике су се побољшавале, адвокатура је поново јачала кадровима, материјално стање адвоката се поправљало, интересовање адвоката и правника се повећавало, па је у 1953. години повећан број штампаних страница на 36, по сваком броју. Тираж подигнут на 1.000 примерака. *Гласник* се све више развијао у правни часопис, задржавши разуме се, свој основни карактер гласила Коморе. Редакцију и администрацију *Гласника* водио је Коста К. Хаџи, адвокат, почев од 1952. па све до смрти 1971. Уз скоро симболичну напрату обављао је и коректуру. Заслуге за развој *Гласника* Косте Хаџија су изванредне.

У тој 1953, када је *Гласник* добио своју коначну физиономију, формира се профил листа за читавих двадесет година (1973). Илустрације ради навешћемо садржину тога годишта. *Гласник* је у 1953. години изашао у 12 бројева, са 32 странице по броју. Адвокатури је посвећено 28 чланака и написа (без саопштења). На 66 страница објављени су извештаји, решења, саопштења Коморе. Публиковано је: из грађанског права (материјално и формално) 16 чланака; из кривичног права 8; из управног права 2; из међународног јавног 1; из радног права 2 прилога; 2 написа друштвено-политичке садржине; 1 пригодни напис; 3 приказа; 8 некролога (адвоката), бележака 18; судских одлука (највиших судова) 75; одлука арбитраже 12; те мањи број одлука окружних судова у Војводини. Из Уредништва 3 саопштења.

Гласник је засновао и стално одржавао рубрике: Чланци и расправе из адвокатури (правосуђа), грађанског, кривичног, привредног, управног и др. права. Претреси и коментари пројеката (правосудних) закона, објављених мишљења и становишта из разних области права. Оцене и прикази (књига и листова). Судска пракса (грађ., крив., управно). Пригодни написи. Некролози (адвоката). Прикази и извештаји о раду Коморе, радних одбора адвоката у Војводини, Савеза адвокатских комора Југославије, Међународне уније адвоката. Службена саопштења Коморе. Белешке. Из Уредничког одбора.

На проблемима адвокатури, рада Адвокатске коморе и правосуђа, ангажовао се знатан број адвоката. Претресана су општа и посебна питања, коментарисани пројекти правосудних закона са позиција адвокатури, стављани предлози. Подупиран је курс Коморе на очувању самосталности и независности адвокатури и стручном усавршавању подмлатка. Залагало се за социјално и пензионо осигурање адвоката путем законског осигурања; за одговарајуће опорезивање; за спречавање сужавања обима послова због захватања других служби за пружање правне помоћи; за примерено награђивање рада и сл. Радовима и написима се јављају: Милорад Ботић, Коста К. Хаџи, Јован Јегдић,

Бранко Перић, Алба Кунтић, др Федор Аранишки, Богољуб Стојковић, др Јулије Кениг, др Коста Поповић, Бора Игњатовић, др Јожеф Варади, Спасоје Мићуновић и др.

Чланке и прилоге из разних области правне теорије и праксе, од већег значаја објављују: *професори права* — др Карољ Бетвај, др Тихомир Васиљевић, др Љубиша Милошевић, др Карло Ковач, др Милош Стеванов, др Никола Воргић, др Славко Царић, др Милијан Поповић, др Јожеф Салма, др Тибор Варади, др Марија Вучковић; — *судије*: др Бранко Петрић, др Борислав Грађански, др Иван Француски, др Владислав Недељковић, др Стеван Браун, Геза Торма. Јован Јерковић, Јован Милић, Војин Мишић, Мирко Секел, Богдан Ђесић, Влајко Шошкић и др.; — *адвокати*: Стеван Бранковић, др Славко Ђирић, Владимир Хаци, Стеван Слијепчевић, Милош Кекез, др Тошо Ишпановић, др Стојан Михајловић, Иван Кркљуш, Слободан Бељански, др Велибор Лукић, др Душан Радоман, Коста Месаровић и др.

Судску праксу скупљао и обрађивао Коста К. Хаци све до последњег броја 1971. године, од кога времена судску праксу води Слободан Бељански, адвокат из Новог Сада, који је постао и члан Уредништва, када се смрћу Косте Хаци једно место у Уређивачком одбору упразнило. За двадесет година (закључно са 1972) *Гласник* је објавио око 1500 судских одлука. Претежно из грађанско-правне области. Била је то драгоцен помоћ адвокатима и судијама (судије су увек читале *Гласник*) ради уједначавања праксе, као и ради стручног усавршавања.

Рад Коморе, радних одбора адвоката у Војводини, Савеза адвокатских комора Југославије, Међународне уније адвоката, *Гласник* је пратио кроз извештаје са скупова, објављивањем њихових одлука, кроз кратке вести, путем бележака и сл. Док је Савез био обавезна организација комора и док је имао властите компетенције (до 1971), одиграо је огромну улогу у развоју наше адвокатуре. Како је у том раздобљу област правосуђа била у надлежности Федерације — јединствен правни и правосудни систем — преко Савеза су адвокати утицали на решавање виталних питања правосуђа — суђења и адвокатуре — и на решавање својих материјалних проблема (соц. и пенз. осигурање, опорезивање, тарифа и сл.).

Преко Савеза, југословенска адвокатура је повезана са МУА (што је још једино остало Савезу), а Савез је издавао и добро уређиван часопис *Југословенска адвокатура* (1954—1971), са којим је *Гласник* тесно сарађивао. У Уређивачком одбору овог часописа увек је било и представника ове Коморе. Одлуке МУА од значаја за нашу адвокатуру *Гласник* је објављивао у преводу Косте Хациа, који је за *Гласник* превео и неке партије из књиге Алберта Бруноа *Nous, les avocats*, која се сматра најбољом књигом о светској адвокатури (*Гласник* 4/1960).

Објавио је *Гласник* и неколико радова о животу знаменитих адвоката из прошлости: Милан Токин (књижевник): *Јован Стерија Поповић, као адвокат*; Милорад Ботић: *Михајло Полит-*

-Десанчић; Коста Хаџи о Јовану Мушкатиновићу, Богобоју Атанацковићу и Кости Трифковићу.

Даване су оцене и прикази неких правничких књига, написа, часописа датих на приказ Уредништву часописа или по иницијативи приказивача.

Пригодни чланци и белешке везивани су за неке јубилеје или догађаје (др Будимир Дамјанов, Стеван Крцалић, др Иван Мелвингер, Милорад Ботић, др Јова Дорошки и др.).

Некролози су за читав овај период обухватили све умрле адвокате. Уређивачки одбор је сматрао да сваки умрли адвокат има бити оглашен на овај начин. На основу расположивих података редакцију ових некролога давали су Ботић и Хаџи. Објављивани су и посебни прикази живота и рада неких адвоката или других правника („In memoriam”) од других потписаних аутора.

Службена саопштења Коморе редовно се објављују из броја у бој као извештаји са седница органа Коморе. Годишњи извештаји о раду свих органа Коморе заједно са финансијским планом прихода и расхода саопштавани су у броју листа којим се чланство позива на редовну годишњу скупштину.

С времена на време Уредништво се обраћало читаоцима саопштењима или обавештењима (о сарадњи, цени претплате, позивом на предавања, семинаре и сл.) под насловом — *Из Уредништва*.

Гласник је обележио педесетгодишњицу оснивања Коморе (1921—1972) у више написа, а у броју 11—12. из 1971. дао приказ одржане прославе педесетгодишњице, са објављивањем свих говора одржаним на прослави. Уредништво *Гласника* уредило је и *Споменицу* поводом прославе, коју је издала Комора (1971).

Уређивачки одбор према Статуту Коморе именовао је Управни одбор на три године. Обично са пет чланова, адвоката заинтересованих за публицистички и научни рад, од којих тројица из редова Управног одбора. За главног и одговорног уредника почев од 1951. именован је Милорад Ботић, а за члана Уредништва, редактора, који је водио и администрацију листа, Коста К. Хаџи, обојица адвокати из Новог Сада. Изменом и допуном Статута установљен је и Уређивачки савет од 11 лица, од којих половина ван редова адвоката, које су делегирале заинтересоване установе (суд, јав. тужилаштво, јав. правобранилац и др.). На седници Управног одбора 13. 4. 1971. године формиран је Савет у саставу: др Никола Воргић, декан Правног факултета у Н. Саду, раније адвокат, др Бранко Петрић, судија Врховног суда Војводине, Јерко Курбатфински, судија Вишег привредног суда, Милан Бакић, секретар Пок. извршног већа, Иштван Коша, адвокатски приправник из Н. Сада, др Густав Керпел, адвокат из Вршца, Стојан Михајловић, адвокат из Зрењанина, Ружа Дулић, адвокат из Суботице, по положају Милорад Ботић као уредник листа. Тада је први пут ангажован

и стручни лектор и коректор Мирјана Алимпић, која ове послове обавља и данас.

Мандат Уређивачког одбора и Уређивачког савета излазио је почетком 1973, но крајем 1972, на саветовању адвоката комуниста Војводине (16. децембра 1972), на коме су се претресали идејни проблеми публицистичке активности Адвокатске коморе, оцењено је „да *Гласник* као стручно и службено гласило у последњим годинама није увек стајао на марксистичким погледима у односу на развој друштва и друштвених односа”. Затражена је оставка и Уређивачког одбора и Уређивачког савета.

Управни одбор Коморе на оставку уредника и неких чланова Уређивачког одбора, обуставио је са 1. јануаром 1973. године излажење листа до избора новог Уређивачког одбора и Уређивачког савета.

У 1972. години *Гласник* је објавио: Чланци и написи: из грађанског права 26, из кривичног права 8, из других грана права 5. Чланци из адвокатуре 18. Судска пракса на 42 странице. Прикази и оцене 7. Белешке 9. Некролози (адвоката) 7. Службена саопштења Коморе 42 стране. Свега 518 страна. Уређивачки одбор у 1972. години су сачињавали: Милорад Ботић, гл. и одг. уредник. Чланови уредништва: Славко Мишић, Золтан Корхец (Суботица), Оливер Новаковић, Слободан Бељански. Лектор и коректор Мирјана Алимпић.

III

У априлу 1973. изабрани су нови Уређивачки савет и Уређивачки одбор па је *Гласник* наставио са излажењем. Уређивачки одбор су чинили: Сава Савић, глав. и одговорни уредник, чланови: Живко Киселички, Борђе Вебер и Светозар Добросављевић, сви адвокати из Новог Сада. Технички уредник Мирјана Јовановић (Алимпић). Застој у излажењу је премоштен издавањем два двоброја.

Нови Уређивачки одбор у свом првом обраћању читаоцима истиче да, полазећи од марксистичког погледа на развој друштва и друштвених односа и са позиција нашег самоуправног друштвено-политичког система — „*Гласник* би се у будуће нарочито бавио питањима везаним за адвокатуру и друштво, стручним и научним чланцима и расправама из свих области права, посебно законодавном активношћу САП Војводине и нормативном делатношћу скупштина општина и организација удруженог рада, обзиром на изванредни значај и актуелност материје, правном и посебно судском праксом, а такође саопштењима из рада Коморе и њених органа и из рада општинских организација адвоката”. Дакле, углавном оним чиме се и до тада *Гласник* бавио. Више се наглашава стручна правна димензија часописа, који сада претендује и на „научне чланке”, а

мање професионална, информаторска страна. Проширује интересовање на законодавну активност САПВ и нормативну делатност општина и организација удруженог рада, што је очито било ван могућности реализовања у оквиру *Гласника*, будући да је *Гласник* још дуго остао на сарадницима из старог периода, који су се углавном бавили „судским правом”.

Временом је проширен састав сарадника, и по тематици прилога, а и новим снагама, који се јављају са намножених правних факултета (Ниш, Титоград, Мостар, Осиек и др.), а и млади адвокати спремни су за овакав рад. Природна, генерацијска смена. По новом Уредништву *Гласник* је усталио рубрике: Адвокатура и друштво; чланци и расправе (стручни); правна пракса; саопштења Коморе; преглед правних часописа. Кратке приказе живота и рада умрлих адвоката („некролози”) *Гласник* је обуставио, али је у 1974. поново увео, да би их поново од 1984. изоставио. Свакако да нема адвоката, који не заслужује пар речи у успомену. Не сви једнако, али то није разлог да се одлазак било кога прећути. Људи су то који су у својим одбранама и за изопштене и прокажене чланове друштвене заједнице, налазили и истицали понеки позитивни чин у животу и раду. Уосталом, сваки професионални лист држи отворену читуљу за своје чланове. Приговор еснафског односа према колегама примам без протеста.

Гласник од броја 4—5. из 1974. године уводи сталну рубрику — *Преглед правних часописа*, ангажујући вредног сарадника Милоша Стојановића, библиотекара Правног факултета у Новом Саду, који ову рубрику води до краја 1979. године. Губитком овог сарадника рубрика није обнављана.

Гласник је у настојању да постане правна ревија занемарио професионалну информатику, чиме је окрњена функција *Гласника* као органа Коморе и гласила адвоката. Извесно је да адвокате више интересује стање у адвокатури и рад адвокатских организација — Основних адв. организација по општинама, коморских комисија, вести из других комора, Савеза и МУА, него теоретски чланци из судског права асистената и доцената, који често не иду даље од семинарских домета. Саопштења Коморе сведена су на извештаје са седница Управног одбора и Савета Коморе. Из ових чланови сазнају да је говорено нпр. о Адвокатској јавној катедри, о учешћима на разним саветовањима, симпозијумима и сл., која информација је савим незадовољавајућа и непотпуна. Белешка, приказ, пренос, превод, цртица, сигурно неће подићи ниво часописа, али ће корисно послужити ономе који тај часопис издржава. Разуме се да је прошло време када је Коста Хаџи обавештавао чланство Коморе, кад ће и где добити Р-3 карте за снабдевање и о реду вожње за Бечеј, али свако време има и своје потребе за актуелним информацијама. Наиме, поставља се питање да ли су адвокати заинтересовани, па и позвани, да издају научну правну

ревију, будући да се не баве науком, а поготову на штету материје за коју су животно и радно везани.

Гласник је почев од 1. броја 1981. увео у заглавље насловне стране ознаку „часопис за правну теорију и праксу”. Делимично је то и постао али не на жељеном нивоу. Поготову је потиснут од времена када је Савез удружења правника Војводине почео издавати свој часопис *Право — теорија и пракса*, од 1. јануара 1984. године. Овај часопис је брзо привукао већи број аутора из Војводине. *Гласник* није више једини правни часопис у Војводини, што га и растеређује и ослобађа. Остало је више простора за адвокатуру што се и запажа проширењем материјала приспелим од Коморе, која иначе води живу професионално-друштвену активност. Не пледирамо за *Гласник* као билтен Коморе, већ за професионално-стручни часопис адвоката, разуме се пунијег садржаја и вишег нивоа. Попут загребачког *Одвјетника*, који је од *Гласника* старији само годину дана, а који је увек остао превасходно адвокатско гласило. Има *Одвјетник* и теоријских прилога и то врхунских правника и научника, али се није претворио ни у правну ревију ни научни часопис. *Одвјетник* је сав у служби адвокатури. На темама адвокатури развија своје садржаје. Има прилога о адвокатури у читавом свету, о историји адвокатури и правосуђа код нас и у свету, о раду адвокатских организација у свету и сл. Прати рад Зборова одвјетника у Хрватској, а материјале адвокатских конференција и годишњих скупштина објављује у целини у редовним бројевима часописа.

Гласник је увођењем рубрике *Правна пракса* проширио ранију рубрику „Судска пракса”, са успехом. Управна пракса добила је равноправни третман са судском. Избор и обрада праксе на задовољавајућој је висини, те чини бољи део часописа. Обрађивачи: Слободан Бељански, Живко Киселички, Светозар Добросављевић, Љиљана Павловић-Бојовић, Јерко Курбатфински (судија), Василије Дучевић (судија), Младен Косовац (правник из управе), Мирослав Здјелар, Александар Воргић, значлачки приређују правну праксу.

Адвокатура и друштво третира опште проблеме адвокатури и њеног положаја у друштву, ређе конкретна питања. Јављају се у првом реду председници Коморе за трајање свог мандата: Јосип Кујунџић, Милан Миковић, Боровој Јекић (најчешће), те мр Војислав Попадић, Станко Бети, Мирко Борјановић, Милан Рапајић, др Аурел Лошонц, Борислав Игњатовић (Добој), Боровој Балтић (Котор) и др.

Чланци и расправе, рубрика је која окупља велики број нових сарадника. *Гласник* је био одувек отворен према неадвокатима и сарадницима из свих крајева Југославије. У оквиру ове рубрике се обрађују теме из свих области и грана права, али највише има прилога из грађанско-материјалног и формалног права. Нешто прилога из управног права. Да би се

могла дати оцена успеха и нивоа ове рубрике морала би се извршити одговарајућа анализа прилога, што није предмет овог написа, али се може слободно рећи да међу многим радовима има и вреднијих прилога. Навешћемо само неке, познатије или чешће сараднике ове рубрике: са правних факултета — др Радомир Лукић (Бгд), др Тихомир Васиљевић, др Славко Царић, др Љубиша Милошевић, др Михајло Аћимовић (Бгд), др Милијан Поповић, др Петар Шарчевић (Ријека), др Тибор Варади, др Карло Ковач, др Душан Радоман (Осијек), др Момчило Грубач, др Жарко Булатовић (Приштина), др Марија Вучковић (Мостар), др Михајло Мишић (Ниш), др Владислав Борбевић (Ниш), др Љиљана Филиповић (Титоград), др Борба Манојловић (Скопје) и др. — Из судства: др Бранко Петрић, Никола Вујашковић, Јован Јерковић, Војислав Кнежевић, Војислав Вулићевић (Бгд), Даница Китић (Бгд), Адам Ваш, др Јожеф Салма, Слободан Шовић, Иван Иванић, Драгиња Крстић, Слободан Сворцан (Краљево), др Станко Пихлер, Чедомир Простран, Спасоје Мићуновић (Титоград), др Драго Станковић (Згб), Слободан Буретић (Титоград), Боривој Никшић, Мирјана Царић, др Војин Мишић, Здравко Петровић (Сарајево), Драган Шилкут (Сарајево), др Александар Јовичић, др Ивица Крамарић (Сисак), Велимир Ракоњац (Пријепоље), Александар Радованов, Милан Шемић, Душан Шупут, Владимир Цуцић, Димитар Манчев (Каваларци), Жарко Латиновић и др. — Адвокати: др Александар Маркићевић, др Никола Воргић, Слободан Бељански, др Велибор Лукић, др Стојан Михајловић, Иван Кркљуш, Милорад Ботић, Бора Игњатовић (Добој), др Сава Грујић, Мирко Борјановић, др Војислав Попадић, Јован Гуцуња, Светозар Добросављевић, Миодраг Бисалов, Силвије Деген (Згб), Вера Ковачев. Милан Добросављевић и др. — Сарадници ван правосудних структура — правници, економисти и други: Милинко Перин, Благоје Ранчић, Павле Савић, Драган Бунјић, Петар Максић, Лида Бајић-Петровић, Илеш Селеш и др. обрађују разне теме из правне, економске и опште друштвене области.

Службена саопштења Коморе садрже углавном извештаје са седница коморских органа, најчешће Управног одбора, скупштински материјал и сл.

Гласник је у 1974. години издао 9 свезака, од којих три двоброја. Свеска са 42 странице, док двоброј са 56 страница. У октобру је издат ванредни број са скупштинским материјалом (само за чланове), на 24 странице. Рубрике: Адвокатура и друштво — 6 чланака, грађанско право — 32 странице текста; кривично право на 11 страница; управно, привредно и др. — 9 страница; правне праксе 36 страница, саопштења Коморе 24 странице, некролога 9; преглед часописа — 36 страница.

У 1977. години *Гласник* је издао ванредни тематски број (април 1977) са темом: Примена закона о удруженом раду и нека питања у вези са уписом организација удруженог рада и

других субјеката у судски регистар, који је припремила Драгиња Крстић, судија из Н. Сада.

Гласник је у 1981. години уредио *Споменицу*, шесет година Адвокатске коморе у Новом Саду, са Боривојем Јекићем, председником Коморе, као главним и одговорним уредником. *Споменица* је добро опремљена и знатно премашује ниво пригодних публикација.

Гласник је поводом педесетгодишњег излагања, ненаметљиво, скромно обележио свој јубилеј тако, што је на насловним корицама броја 12. из 1978. претискана насловна страна првог броја *Гласника* од 1. јуна 1928. године, а председник Боривој Јекић поводом овог јубилеја објавио уводни чланак. Јекић је осветлио значајније успехе часописа и указао на његове данашње могућности.

Уређивачки одбор и Уређивачки савет измењени су одлуком Конференције адвоката Коморе на заседању 15. јуна 1977, због истека мандата. Уређивачки савет је проширен у саставу чланова ван адвокатуре, које делегирају одговарајуће покрајинске установе и организације. Уређивачки одбор је задржан у ранијем саставу: Сава Савић, адвокат у Н. Саду, главни и одговорни уредник, чланови: Борђе Вебер, Будислав Вулетић, Светозар Добросављев, Живко Киселички. Одласком Будислава Вулетића из адвокатуре (1979) улази у Уређивачки одбор Мирослав Здјелар. Нови председник Уређивачког савета је постао Никола Вујашковић, судија Врховног суда Војводине.

Настављена је уређивачка политика ранијег Уређивачког одбора. Једино је на захтев Управног одбора Коморе више простора обезбеђено за потребе Коморе и за третирање проблема адвокатуре. Посвећена је још већа пажња обради правне праксе. Чешће се јављају и прикази правних публикација.

Гласник, суочен са све већим трошковима штампања, покушава да смањи издатке променом штампарског предузећа. Деценијама је тискан у предузећу „Будућност” у Н. Саду (лепа слова, солидна техника, ажурност), па су годишта 1984, 1985, 1986, штампана ван ове куће, слабија по техничкој изradi и опреми, те се морао вратити старој штампарској кући. Даљи пораст штампарских издатака отвара материјалне проблеме које је Адвокатска комора до сада са чланством успешно савладала не по први пут.

У 1986. години *Гласник* је објавио: Адвокатура и друштво — Борислав Јекић: Положај адвокатуре у друштвено-економским променама. Благоје Ранчић (руков. Службе правне помоћи, Кикинда): Служба правне помоћи. Објављени су Закључци Већа општина Скупштине САПВ — „Анализа стања организованости и кадровске оспособљености службе правне помоћи и адвокатуре у САПВ”, те Закључци Секције ПКССРНВ за друштвено-политички систем, по истој теми. Наслова — 4. Грађанско-правних текстова у 17 наслова, из кривично-правне материје 7 радова, из управног права 5 прилога. Приказа правних пуб-

ликација 5, Правне праксе — 38 страница. Саопштења Коморе на 32 странице. Издато је 12 свезака, са 42 странице по броју.

На годишњој Скупштини Коморе од 28. марта 1987. године донета је одлука о измени и допуни Статута Коморе. Регулише се и питање издавања часописа на нов начин. Адвокатска комора је оснивач и издавач стручног часописа за правну теорију и праксу, под називом *Гласник Адвокатске коморе Војводине*. Часопис се штампа на српскохрватском језику и по правилу излази једном месечно. Часопис има Издавачки савет од 15 чланова. Пет се бирају из редова адвоката, а остале делегирају: Пок. конф. Социјалистичког савеза радног народа Војводине (3 члана), Савез удружења правника Војводине (5 чланова), Правни факултет у Новом Саду (1 члана) и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине (1 члана). Издавачки савет из својих редова бира председника. Главни и одговорни уредник се бира из редова адвоката. Уређивачки одбор има 7 чланова, из редова адвоката. Мандат траје 4 године. Главни и одговорни уредник је по функцији и у чланству Издавачког савета и Уређивачког одбора. Уређивачки одбор подноси извештај о своме раду једном годишње Управном одбору Коморе и Издавачком савету.

На конференцији адвоката Коморе одржаној 20. III 1987. изабран је за главног и одговорног уредника Мирослав Здјелар, адвокат у Н. Саду, за чланове уредништва: др Александар Маркићевић, Слободан Бељански, Александар Ворпић, сви адвокати из Н. Сада, Миливоје Милић, адвокат из Срем. Митровице, Александар Грчки, адвокат из Мола, Имре Варади, адвокат из Зрењанина. Савет се конституисао (11. јуна 1987) тако да је за председника Издавачког савета изабран др Бранко Петрић, редовни професор Правног факултета у Н. Саду.

Уређивачки одбор задржао је и надаље устаљену физиономију часописа, са свим већ уходаним рубрикама, додавши и једну нову — „Критика правне праксе“. Нов и повећан напор за унапређење правне праксе. Од броја 6. из 1987. *Гласник* потписује ново Уредништво.

Гласник је тако ушао у шесету годину свог континуираног излажења. Увек савремен, актуелан, на служби адвокатури и адвокатима, у функцији развоја судске и правне праксе, па и саме правне науке; судеоник изградње правног система савременог и хуманог социјалистичког друштва. Што се *Гласник* одржао и што је увек корисно служио адвокатури и друштву, заслужни су адвокати, који су га не само финансирали него и неговали као драгоцену вредност своје професионалне свести и као њиховог Гласника правде, за чега сем хвала, нема награде.

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Драго Ј. Станковић
Загреб

ФИЛОЗОФ СОКРАТ ПРЕД ПОРОТНИЧКИМ СУДОМ АТЕНЕ

„Велики човек жели да буде крив,
зато се упушта у велике сукобе”.

Хегел

Крајем четвртог столећа прије нове ере, атенска држава је преживљавала опћу друштвену кризу, а нарочито у економском и социјалном погледу, што је имало великог одраза и у сфери педагогије, морала, филозофије и политике. Период друштвеног процвата Атене Периклова времена био је већ хисторија на коју се могло гледати носталгично. Сада је Атина преживљавала тешка времена, јер је дугогодишњи рат са старим супарником — Спартом, у којему је Атина претрпјела пораз и преживјела деспотски режим „тридесеторице тирана” са Критијем на челу, оставио разорне трагове равно опћој друштвеној агонији. Настало стање у друштву, демагози су узели као казну божју, зато што је омладина тобоже постала безбожна, разудана, непослушна и није поштивала законе, родитеље, отаџбину, богове. Истицало се да су омладину рђавим путем повели софисти, који су у њој подрили религиозност, рушили ауторитет родитеља и тровали љубав према отаџбини. За главног виновника таквог стања сматрали су Сократа, макар су знали да он није софиста од заната. Некритички су помијешали његову дијалектику и критички приступ истраживању истине и правде са софистичким методом комуницирања и бесједничком довитљивости. Додуше, Сократ је непрестано говорио о врлини, о праву и праведности, о држави и државним стварима. Такође је говорио да не треба пазити само на то колико је коме година, него колико је паметан и, због те изјаве су га прекорјевали да буну синове против неразумних родитеља. Систематски је стварано нерасположење према њему у јавном мњењу, тако да

се на неки начин кривица цијелог атенског друштва слегла на њега.

Очигледно, атенски демагози и револуционарни мислилац Сократ није се разумјели, нити су они били у стању да сагледају праве разлоге насталог стања у друштву; њихово некритичко мишљење морало се сукобити са схваћањима Сократа. На том простору ваља тражити разлоге да је Сократ постао жртвом умног преиспитивања и постављања новог етичког идеала, од чега до покретања судског процеса је био само један корак. И, одиста, нашли су се грађани Атене који су преузели улогу тужитеља против филозофа Сократа, који се и није бавио политиком у пуном смислу те ријечи. Напротив, у личности Сократа, субјективно мишљење постало је свјесно на одређени начин, на начин који дубље и критичкије продире у суштину ствари и процеса друштва и личности човјека. У његовом случају се показало да истраживати, доказивати и саопћавати истину људима јесте, у одређеним историјским фазама, веома неподесан и ризичан позив човјека.

Ауторитативном мислиоцу и етичару Сократу било је непуних седамдесет година плодног и часног живота, када је био оптужен пред атенским судом. Његови тужитељи на процесу били су мало познати пјесник Мелет, апсолутно равнодушан у односу на суштину оптужбе, који је желео једино да се појави и прослави по сваку цијену; прави инспиратор и организатор суђења — утицајни Атењанин Анит, богати трговац и демократа, и говорник Ликон, старац утонуо у сењиви дремеж. Дакле, главни противник Сократа на суду био је Анит, веома утицајни грађанин који се са Сократом сукобио нарочито онда када је овај придобио његова сина за више образовање, отац је желио да његов син настави очеву професију у домаћој радионици. Ето и правих мотива за подизање јавне оптужнице!

Званична формулација оптужнице против филозофа Сократа гласила је кратко и пријетеће: *„Ову оптужницу поднијеше и заклетвом потврди Мелет, син Мелетов из Пита, против Сократа, Софроникова сина из Алопеке: крив је Сократ што не вјерује у богове у које вјерује држава, а уводи нова бића демонска, а крив је и што омладину квари. Предлажем смрт”*¹.

Оптужница веома лапидарна, мотивирана личним ставом тужитеља са очигледном политичком димензијом и, стога веома тенденциозна у својем садржају и карактеру с обзиром на њен могући исход. Оптужница за измишљање богова и кварење омладине, која се ставља на терет Сократу, била је онолико ружна колико и цинична и апсурдна и неоснована. За невјеровати је да га за безбожност и кварење омладине оптужују они који уопће не вјерују у богове, који су се већ давно разувјерили у користи вјере и грађанских закона. Што се моралности омла-

¹ Милош Н. Бурић, *Хисторија хеленске етике*, БИГЗ, Београд, 1976, стр. 264.

дине тиче, о томе брину духовно и морално опустошени људи који се у својем понашању руководе искључиво жеђу за влашћу и лаком личној славом. Ипак, оптужба звучи јасно и опредијељено и ваља лицем стати пред суд и бранити се од изречених оптужења.

Запријеђена казна била је веома строга. Стога су пријатељи наговарали Сократа да се спасава бјегством из Атене, како су то прије њега урадили Анаксагора и Протагора и то се од њега очекивало. Још „од самог почетка, чим је сазнао за предстојеће суђење, Сократ схваћа да ствар није ни до Мелета ни до Анита, тј. у покварености и цинизму појединих личности, већ у нечем другом, што тек треба смјело, не подавајући се блаженој власти илузија, назвати и разголитити. Он налази, опште у понашању чак и таквог човека као што је Анит. „Да Анит уме да правилно расуђује, зар би он желио моју смрт?“²

Савјетовали су му пријатељи и његови ученици да се припреми за одбрану која неће бити лака нити једноставна. Међутим, иако свјестан да му пријети опасност одлучио је да иде пред суд и да се брани лично и оригинално. С обзиром да је био способан да се сам брани, према важећем атинском закону није имао право на адвоката (ретора), али је могао да ангажира лектора да му напише ријеч одбране, коју би научио напамет и изговорио пред судом. Један од најбољих логографа, Лисип написао је такву ријеч одбране за Сократа, али је стари филозоф одустао од ње, рекавши са нешто ироније: „Прекрасна ријеч, мој Лисипе, али за мене није неопходна“.³ Дакле, није марио да вјештачки састави одбрану бесједу, и на савјете пријатеља да се брани реторичним ријечима, одговорио је да се за одбрану спремао цијелог свог живота, јер доиста нема боље одбране но што је частан живот и заслужна прошлост (Xen. *Apol.*, 3. IV 8, 4).⁴

Јесењег јутра 399. године прије н. е. на отвореном форуму у Атини отпочео је судски процес.

Пред Великим поротничким вијећем Атене стајао је оптужени Сократ, човек који је изгледао и као мудрац и као једноставан грађанин — скроман у својој величини.

На сцену ступа тужилац Мелет који излаже садржај оптужнице, а затим даје своје образложење, а потом наступају друга двојица тужилаца Сократа, Анит и Ликон, излажући своје становиште проблема. На крају излагања, сва тројица тужитеља унисоно захтијевају смртну казну за Сократа. При томе је тужитељ Анит изричито „нагласио да је Сократ могао био и не доћи на суд, али кад је већ дошао, ваља га безусловно осудити, јер ако буде ослобођен, омладина ће се занимати његовим учењем и сасвим се искварити“ (Plat. *Apol.*, 29 C).⁵

² В. И. Толстих, *Сократ и ми*, „Идеје”, бр. 38/86, стр. 99.

³ F. Pottecher, *Знаменитие судебние процессы*, „Прогрес”, Москва, 1985. стр. 294.

⁴ Xenophon, *Sokratis apologia*, Lipsige, 1848.

⁵ Платон, *Одбрана Сократова*, Дијалози, „Култура”, Београд, 1970, стр. 57—137.

Са доста сигурности може се претпоставити да Анит и други Сократови тужитељи нису били крвожедни тигрови, нити су искрено жељели његову смрт. Они би се сасвим сигурно задовољили да је он ослобођен својих идеја напустио Атену и да се није појавио пред Судом. Њихов ригорозан захтјев резултирао је из схваћања правде у складу са постојећим системом права. „Јер Право није ништа друго до примена идеала Правде на дате друштвене сукобе, при чему ту примену врши непристрасни и незаинтересовани трећи, поступајући једино у складу са својом идејом Правде“.⁶

Без особитог припремања, Сократ се бранио спокојно и несаветљиво и, истовремено озбиљно и са дозом ироније према својим тужитељима, са самосвијешћу човјека који једино признаје истину и са увјерењем и надом да је правда на његовој страни. Није се понашао као скрушени оптуженик, који се благонаклоно клања судијама нудећи им своју понизност као олакшавајућу околност, него као уважени мислилац и учитељ, који је свој долазак пред суд употребио да пред бројним аудиторијем (суда и атенских грађана) јасно објави свој социјално-политички завјет, свој животни *Credo*. У одбрани Сократа није било софизама, паралогизама, јефтиних реторичких ефеката и удворничке позе. Пред судом је стајао човјек уздигнута чела, луцидан мислилац и строги етичар који мисли у дијалектичким релацијама и категоријама.

Свој пледоаје је изложио у три дијела, који би се методски могли назначити као: одбрана од оптужбе, изјава која се односи на одређене казне и, коначно, ријечи упућене сцима након изгласавања осуде.

а) У првом дијелу Сократ говори о својим тужитељима, прошлим и садашњим: први су људи које он лично не познаје, који су из незнања, завидности и злобе ширили о њему неистините гласине, да се он бави проблемима из филозофије природе, да подучава да се лажно, неистинито и неправедно може приказати као истина и правда. Занијекао је да га се ни једно нити друго не тиче. Затим објашњава на који начин је овакво мишљење могло да настане. Истакао је да је овакво мишљење настало зато што је Хеферонт, његов пријатељ, упутио у Делфима питање ко је мудрији од Сократа и добио одговор на нитко није мудрији од њега, и да је „најмудрији зато што он једини зна да ништа не зна“. На ширем контексту таквог јавног мњења заснована је оптужница, која је као таква неодржива, јер је неоснована.

Прелазећи на саму оптужницу како су је засновали тужитељи, изјавио је да је апсурдно мислити да он квари омладину доказујући Мелету да уопће не знаде што је васпитање и да нитко паметан не може намјерно кварити своје ученике. Јер, и кад би то била истина да Сократ квари омладину, он би то могао чинити само ненамјерно, а у томе случају не би заслуживао

⁶ Александар Кожев, *Феноменологија права*, Нолит, Београд, 1984, стр. 282. и даље.

живао оптужбу и осуду, него само пријекор и опомену.⁷ Ако би се чак и признало да је он некога искварио, остаје да се непобитно докаже да је то намјерно учинио. Овај приговор Сократа се нарочито односи на тужитеља Анита.

Затим прелази на питање тврдње оптужбе да Сократ уопће не вјерује у богове. Овај дио оптужбе Сократ побија тако што приморава тужитеља Мелета да ту точку оптужнице појача, разјасни и аргументира. Сократ показује да има протурјечности између тврдње према којој „он не вјерује у богове” и оне у којој му се предбацује да „уводи нове”. Јер одбацити неке богове, а прихватити друге, уопће не значи не вјеровати ни у једног бога, као што Мелет тврди. Ако Мелет признаје постојање „духова” и „демона”, који су дјеца богова, како онда да један човјек, који признаје да постоје дјеца богова не би вјеровао и у њихове родитеље.⁸ За претпоставити је да је Сократу пошло за руком да побије и ту точку оптужнице, јер се ослањала на врло климативим аргументима, који остају више као тврдње без доказа.

У продужетку своје обране Сократ даје суштину свога политичког постојања и овај дио пледоајеа свакако представља врхунац његове обране. Рекао је, да у случају ако га осуде, неће бити последњи, па нека не мисле да он жели да буде ослобођен оптужбе ако сматрају да заслужује осуду. Према томе, нека га осуде, јер се смрти не боји, будући да врши дужност и стоји на мјесту које не може оставити. Коначно, није се бојао смрти ни онда када се налазио на мјесту гдје се може погинути, када је бранио слободу и достојанство своје домовине. „А зашто онда да се боји смрти на положају на који га је сам бог поставио? Кад би га суд и хтео ослободити под условом да напусти свој посао, он не би на то пристао. Он одаје пошту судијској предусретљивости, али ће се више покоравати богу но њима и, докле год буде у њему даха и снаге, неће престати бавити се испитивањем истине и грађане саветовати и поучавати”.⁹

Читавим својим животом и дотадашњим својим дјелом доказује супротно ономе што тврде тужитељи и јавно мњење: радио је за добро грађана, покуравајући се државним законима, божјем позиву и гласу свога срца одбацивши све пријатности живота и запутивши своје господарство, само да би друге могао „подстицати” на врлину. У прилог својих тврдњи позива се на свједочанства својих бројних пријатеља и другова и њихове родбине. Својом сентименталношћу неће тражити милост за себе, као што су то чинили бројни оптуженици у оваквој ситуацији, јер то не би било ни лијепо нити праведно.

Први дио своје обране завршава овим ријечима:

„То вам је, грађани атински, пуна истина; и док сам говорио, нисам вам ни крупно ни ситно затајио ни прећутао. Па

⁷ М. Н. Бурџи, *Op. cit.*, стр. 265.

⁸ *Ibidem*.

⁹ М. Н. Бурџи, *Op. cit.*, стр. 265.

опет прилично знам да се баш тиме замерама, а то је у исти мах и доказ да истину говорим, и да је то та клевета против мене, и да је то извор. Па бавили се ви испитивањем те ствари сада или доцније, наћи ћете увек да је моје схватање правилно”.¹⁰

Након што је Сократ завршио своју одбрану, председавајући је позвао пороту да гласа о казни оптуженог. Један за другим пет стотина и један судица пролазили су мимо урне и гласали. Послије тога они се враћају на своја мјеста, а секретар суда пребројава гласове. Пребројавање показује да је од пет стотина и једног гласа било двије стотине и осамдесет и један за то да је оптужени Сократ крив, док је двије стотине и двадесет било за његово ослобођење. Ово је био судбоносни тренутак за Сократа, јер је превага судица била на страни оптужбе.

Прије него ће се пријећи на гласање о врсти односно висини казне, Сократ ће се обратити судицама.

б) У овом другом дијелу одбране, Сократ изјављује да га пресуда нимало не узбуђује, јер да је уствари она његова побједа, истичући како није ништа скривио, већ да је, напротив, својим преданим и пожртвованим радом и примјерним понашањем заслужио доживотну храну у Пританеју (част резервирана само за оне који су се истакли у служби домовине). Не гајећи никакве иллузије у вези са судбином која му се спрема, Сократ са осјећањем најузвишенијег достојанства дочекује пресуду овим ријечима:

„Постоји одбрана од људи али од гласине нема заштите. Она има хиљаду уста и громовит глас. Ње нема и она је свуд. И због тога сам ја одавно знао да сам осуђен. И увек сам очекивао овај дан и спремао се за њега...”¹¹

Однос суда и Сократа карактеристичан је по томе што су њихова полазишта у овом процесу интелектуално посве опречна: Суд ову ствар проматра из веома скучене и фрагментарне оптике и правно формалистички; Сократ проблему прилази критичким очима у знатно ширем социјално и филозофском хоризонту. О унутарњем духовном антагонизму између Сократа и његових судица, „знао” је само он сам, другима то није успјело да сазнају, нити им је то падало на памет. Док је суд проматрао кроз призму формалне логике запажајући голе, фрагментарне чињенице, дотле Сократ својим критичким дијалектичким умом сагледава комплексну и синтетизирану истину. То доказује у свом пледоајеу, који је својим садржајем најкомплетнији морални и интелектуални портрет аутора.

Будући да га је суд прогласио кривим за дјело које му је оптужница ставила на терет, преостало је још да суд приступи гласању о казни. Према атенском закону оптужени је имао право да са своје стране предложи казну, коју он сматра за-

¹⁰ *Одбрана пред атинским судом, Беседе, Култура, Београд, 1967, стр. 31.*

¹¹ В. И. Толстих, *Op. cit.*, стр. 100.

служеном с обзиром на своје дјело. Сократ поново узима ријеч и, суд скоро не вјерује својим ушима. Умјесто тога да предложи казну затвора или изгнанство, изјављује да ниучему није крив и да не заслужује казну него награду. Ставио је приједлог да га хране у Пританеју, као заслужна грађанина Атене. Али, ако већ треба да предложи казну за себе, он држећи се молбе својих пријатеља предлаже новчану казну у износу од 30 мина глобе. Утисак што га је Сократ оставио код судаца другим приједлогом, већ је унапријед осујећен првим приједлогом: храном у Пританеју. Чини се да је тај приједлог увриједио суце толико да их је код гласања о казни било више против њега него код гласања о кривици. Сада је омјер био за смртну казну 361, против 140. Тиме је била ријешена судбина овог племенитог и умног човјека о чему ће и сам Сократ казати своју ријеч.

в) У својој ријечи послјије изрицања пресуде на смрт, Сократ прекорјева и опомиње суце рекавши да су својом пресудом на град навукли срамоту; да се варају ако мисле да су се сада ослободили његова непријатна испитивања, јер бит ће их више који ће то чинити; он их је досад задржавао, али послјије његове смрти неће их нитко више уставити. За своје тужитеље је рекао да су од истине заслужили само „жит неваљалства и неправедности”.

Суце који су гласали за његово ослобођење тјешу и храбри истичући да је он спокојан, јер му унутрашњи глас ништа не замјера, а на оном свијету нада се само бољему. Оним суцима који су гласали за његову смртну казну упутује је другачије ријечи:

„Без ваше пресуде ја бих имао само још коју годину да проживим до своје смрти. И само ради тога кратког времена, грађани атински, ви ћете од стране оних који буду хтели да грде наш град изићи на бедан глас и пасти под кривицу да сте убили Сократа мудраца... А да сте дочекали само кратко време, жеља би вам се сама од себе испунила. Та видите како сам годинама својим већ далеко од живота а близу смрти. А не велим то вама свима, него само онима који су ме на смрт осудили...”¹²

Бацајући један сумаран поглед на будућност, суцима поручује:

„Вама, људи, који ме осудом убисте изјављујем да ће вас одмах после моје смрти стићи много тежа казна... Биће их више који ће од вас тражити рачун... Али биће вам опаснији уколико су млади, и ви ћете се још више љутити. Јер ако ви очекујете да ћете убијањем људи одвратити кога да вам не приговара што не живите право, не рачунате добро...”¹³

Овакво храбро и стоичко држање пред судом који га осуђује на смрт иманентно је само личности изузетних етичких квалитета. Без сваке сумње, Сократово понашање логичан је и

¹² Платон, *Op. cit.*, стр. 96.

¹³ *Ibidem*, стр. 97.

досљедан израз његова начина живота и убјеђења као филозофа и личности. Јер, ако филозофирати значи живјети и дјелати у складу са сопственим убјеђењима онда његов говор на суду и однос према осуди ваља схватити као достојан завршетак живота великог филозофа.¹⁴

Ако се сада запитамо, због чега је одиста Сократ био крив, одговор би могао бити веома кратак и јасан: „Сократ је крив због тога што се истрчао далеко испред свога времена, предживиши такав плафон моралног понашања који је био непојмљив и претежак за његове савременике. И то је постало његовом личном несрећом, трагедијом. Сократ је у њој истрајао до краја испољивши висок степен личне свести и одговорности, па према томе, и моралности”.¹⁵

Ваља помислити на инкриминацију дјела што их је, према оптужници, починио Сократ својим филозофским и моралним рефлексијама. Принципи атенске државе у доба Сократа крајем седме деценије његова живота, није могао да поднесе смјелије субјективне рефлексије.

Гледано на ствар из данашње временске перспективе, веома тешко је одољети искушењу да наше симпатије не буду на страни осуђеног Сократа. Али не можемо гледати само Сократа а не видјети и атенско друштво његова времена, законско инкриминирање понашања атенских грађана. Дакле, функционирање правних норми као мјеру законске и судачке правде. Право је оно стално у промјенама, а примјена одређене законске норме на конкретни случај остварује мјеру судске правде. Али, безусловно важење моралних начела или закона постаје колебљиво. Интересантно је да је „Хегел мислио да је Сократ правично осуђен, јер је доиста довео у питање постојећи морал својим принципом субјективне рефлексије, што не значи да сâм није био у праву. То је оно херојско у њему и она трагична иронија његове судбине...”.¹⁶

Према томе, осуда Сократа била је резултанта сукоба принципа, јер „принцип субјективне рефлексије разједа важећи објективни принцип на којем у том часу наводно почива атенски дух. Но, будући да је и принцип субјективне рефлексије нужан, да и он сам представља право као и оно са којим се судара, Атињани ће, према Хегелу, морати да се покају због Сократове осуде”.¹⁷ Али, то ће бити други хисторијски тренутак и другачији политички угао гледања.

Још једанпут се морамо запитати: зашто Сократ у позицији оптуженика није искористио у потпуности своје законско право, када га је суд већ био огласио кривим, да сам себи одреди казну? Сада се само радило о врсти казне а не о казни уопће, јер је кривица већ била по суду утврђена и дефинитивна.

¹⁴ В. И. Толстих, *Op. cit.*, стр. 100 и 101.

¹⁵ В. И. Толстих, *Op. cit.*, стр. 102.

¹⁶ Драган Стојановић, *Иронија и значење*, Београд, 1984, стр. 29.

¹⁷ *Ibidem*.

Напросто, Сократ није бирао врсту казне за себе из разлога што није прије тога нити признао своју кривицу за оно зашто је био оптужен, коју је порота већ била утврдила демократским гласањем и одлука о томе је била посве неопозива. Ову повластицу, која је у себи садржавала хуману компоненту, Сократ није искористио на најбољи могући начин. Јер, „оптуженик, оглашен кривим, постаје по тој установи судија самом себи, у чему се садржавало то да се он покорава одлуци суда и признаје се кривим. Сократ је одбио да себи одреди казну која би се могла састојати у новцу или у изгнанству; или он је могао да бира између тих казни и смрти. Сократ је одбио да бира између ових казни, да процењује себе, као што је био обичај, јер тиме би, као што је он тврдио, признао своју кривицу”.¹⁸ У томе је досљедност његова става.

Ово Сократово одбијање да себи предлаже алтернативну казну, може се сматрати својеврсном игноранцијом и презирањем закона, али у томе је његова морална величина. Овим својим чином он је инстанцу своје савјести противставио судској пресуди и, себе ослободио сваке одговорности. Очигледно Сократ није хтио да поступи као Софоклова Антигона, која у аналогној трагичној ситуацији изјављује: „Када је боговима тако у вољи то, — пошто страдамо, признајмо да смо грешили” (Софокле).¹⁹

У случају Сократова процеса и исхода судске одлуке има и трагике и негативне дијалектике и протурјечја, што сам судски процес није могао да ријеша, јер је читав ствар била странија и дубља. Оно што није видео суд, видео је сам Сократ и остао досљедан самом себи, својој филозофији и аутономији духа. У једном више филозофском смислу, „он не иде у смрт већ за својим убеђењима. И као лабудови који предосећају своју смрт и изводе громку песму, филозоф мудрац упућује са сцене реч намењену нама, савременим људима: „Испитујте, дакле”...”²⁰

Све у свему, Сократова смрт није била неизбежна и она по својем карактеру представља „злочин који је дух народа извршио над самим собом... Историја је исправила почињену погрешку у виду накнадног суда и судске одлуке, којом је замењена првобитна и Сократ је накнадно ослобођен сваке оптужбе. Како се историја не задржава и не хита ка апокалиптичком врхунцу, него је, напротив, отворена за увек нове могућности, људски поступци губе своје једнозначно обележје”.²¹

„Суд представља општу законску савест и не може да призна посебну савест оптуженог...”²² Атенски суд који својим

¹⁸ Г. В. Ф. Хегел, *Историја филозофије*, Књ. II, Четврто издање, БИГЗ, Београд, 1983, стр. 95.

¹⁹ *Ibidem*, стр. 96.

²⁰ В. И. Толстих, *Op. cit.*, стр. 104.

²¹ Карел Косик, *Дијалектика критике*, „Идеје”, Београд, 1983, стр. 52.

²² Г. В. Ф. Хегел, *Op. cit.*, стр. 97.

импозантним бројем представља скупштински суд пороте, дио је народа који суди и пресуђује према позитивним законима, према својој савјести као привилегији и државном ауторитету. Судаћи у случају Сократа, суд је полазио од онога што је било предмет суђења поводом поднесене тужбе. Проведеним доказима утврдио је чињенично стање и исход процеса нам је познат.

Онаква каква је била, правична и законита или не, представљала је судску одлуку без призива и требало ју је провести без обзира на њену евентуалну протурјечност са индивидуалним схваћањем о праву осуђеног. Јер, „ако се противречност права у једном процесу састоји у томе што свака савест захтева нешто друго: онда важи само савест суда као опште законска савест од које особена савест оптуженога не треба да буде призната”.²³ Међутим, то не значи да је суд код оцјене и доношења одлуке непогрешив, али пошто у овом случају није постојала нека виша судска инстанца, која би својим критичким прилазом проблему могла објективно и квалифицирано оцијенити законитост и правичност пресуде Сократу, остало је да то учини касније Суд историје: његова одлука била је у корист филозофа Сократа. Тако је пресуду атенског суда поништила историја и апсолутно рехабилитирала Сократа. Накнадно „сазнање је донијело гријех, али оно исто тако садржи и спасење”,²⁴ каже Хегел.

Сократова увјереност из које резултира његова одлучност и понашање, проистекла је и темељила се на томе што он унапријед жртвује свој живот великом идеалу, дакле, самога себе. А то је цијена, макар веома висока, која оправдава жртву коју је принео јер остаје вјеран самом себи.²⁵

Умро је усправно као што је и живио, као да је отишао у лагану шетњу. Пред својим ученицима и пријатељима, испио је пехар отрова од кукуте, исто онако природно као што би попио пехар вина на каквој гозби. И у том судбоносном чину, Сократ је уткао своју мудрост и своје достојанствено држање. Он не помишља на ореол мученика и уопште не жуди за смрћу, већ једино хоће да достојно поднесе смрт.

Треба казати да „његова смрт представља неку врсту грба над сваком на разуму заснованом мудрошћу”.²⁶ Судски процес против Сократа је догађај који и у наше дане даје своје рефлексе и пружа поуке.

Показало се да нити демократска власт у древној Атини није умјела да сакрива своју нетолерантност према критичком мишљењу једног Сократа. Додуше, својим филозофским стајалиштем Сократ је непрестано и све критичкије стављао под сумњу све владајуће норме и религијске ауторитете. Према ономе о чему нас обавјештава Платон, у то вријеме су у Атини

²³ Хегел, *Op. cit.*, 97.

²⁴ *Ibidem*, стр. 100.

²⁵ В. И. Толстих, *Op. cit.*, стр. 101.

²⁶ Едгар Морен, *Човек и смрт*, БИГЗ, Београд, 1981, стр. 302. и даље.

постојали закони о преступницима и преступима (тзв. „невјере“), међу којим је преступима на првом мјесту стајало недјело „уперено против светих обреда“, образлажући да се прва „невјера“ испољава учењем мудраца кроз које избија безбожност и „уверење да не постоје такви богови какве нам закон прописује“.^{26a} Сматра се да је „због овакве невере страдао Сократ 399. године п. н. е., до краја уверен да је прикривени разлог оптужбе била завист што он дредалеко иде кад испитује оно што је под земљом и оно што је на небу“.²⁷ У закону је стајало да „за све оне који речју или делима — дрско износе нешто о боговима треба изрећи опомену, па тек после тога одредити казну“.²⁸

Из претходних текстова видјели смо како је због таквог деликта филозоф Сократ морао да плати својом мудрој главом. Показало се да власт и политичке структуре Атене „изискују да се верује а не истражује, да се приклања, а не бира. Отуда њено зазирање од радозналости, од сумње, од провере и дијалога, зазирање од чуђења, које је Платон сматрао извором правог филозофског мишљења“,²⁹ коју особину је јасно уочио код својег учитеља Сократа. Извјесно је да је и Сократ сумњао, а свака „упитност подразумева оспоравање и провјеравање постојећег“³⁰ и тражење новог, бољег. Дакле, понашање Сократа је квалифицирано и инкриминирано као својеврсни деликт мишљења. У сваком људском друштву стварни ред се више-мање разликује од замишљеног реда ствари, у чему нити древна Атина није била изузетак. Због понашања које је било у питању у случају Сократа, у великом броју савремених демократских држава данас мало тко би могао одговорати и у прекршајном поступку. Али, ето, њему се догодило оно најстрожије, а то показује ригорозност репресије према њему као слободарском и критичком мислиоцу. Интересантно је да деликт мишљења настоји да вриједносним судовима политичке природе даде синтетички карактер и да задржи формално логички метод као једини доступан пут до суштине човјекова мишљења.³¹

Испољена је тенденција да се физички елиминира свако ко својим умовањем узнемирује бирократизирани и деспотске умове и политичке структуре. То је уједно и акт који има за циљ да озбиљно опомене и застраши и друге евентуалне критичаре који би својим изјавама доводили у питање основне друштвене вриједности које се заштићују законима и путем судских процеса. Деликтом „мишљења се и нехотично одаје при-

^{26a} Платон, *Закони*, А. 884.

²⁷ Слободан Бељански, *Истина и људско достојанство у кривичном праву*, Гласник АКВ, Нови Сад, бр. 4/1985, стр. 8. и даље.

²⁸ Платон, *Op. cit.*, стр. 403.

²⁹ С. Бељански, *Op. cit.*, стр. 14.

³⁰ *Ibidem*, стр. 13.

³¹ С. Бељански, *Op. cit.*, стр. 9.

знање речи и њеној моћи, признање врховном принципу, уму, расуђивању, Логосу, као почетку почетка”.³²

Судски процес сигурно није умањео вриједност, него још више повећао и Сократа филозофа и човјека, а да није било овог процеса, сигурно не бисмо ништа знали ни о његовим тужитељима нити неким његовим квалитетима. Јер, како је виспрено истицао хисторичар Тацит да „кажњеним херојима духа расте углед”.³³ Точно је да „жестина прогона ствара наклоност према жртвама, али у не мањој мери наклоност потиче и од несхватања разлога за прогон”.³⁴

Према свему што се данас знаде о Сократу, он је био изврстан човјек: дијалектичар, полемичар, етичар, ироничар; човјек који својом мудрошћу фасцинира, али својом иронијом је изазивао револт код сабесједника; раздраживао је агоналне инстинкте код својих суграђана и уносио нову варијанту у борби између младих бораца и младића. И пред судом је презентирао нешто од својег блештавог ума, али није штедио нити своје ироније. Више је бранио своје филозофско стајалиште, него што је бранио себе као оптуженика. Додуше, Платон је Сократову одбрану пред судом подигао до апотеозе, до блиставе умјешности. Међутим, извјесно је да Сократ није био оратор. Он је навикао на слободне разговоре, дијалоге са пријатељима у другарском тону, кушајући дијалектичку вјештину.

Са доста сигурности се може казати да је Сократ хтео да умре да би живјела његова филозофија. Стога је натјерао Атену да му даде чашу с отровом. Порота није имала разумјевања за Сократову дијалектику и, показала се увријеђеном на ироничне жаоке оптуженог Сократа. У једном тренутку током излагања својег пледоајеа, добацио је поротницима: „Била би предивна орећа ако бих ја једини кварии омладину а сви остали јој доприносили користи и пробитке!”³⁵

Због чега је Сократ био равнодушан према смрти? О томе Хегел пружа слиједеће објашњење: Сократова судбина је трагична зато што је у питању био сукоб између два права, од којих свако за себе има извјесно оправдање, мада једно друго негирају. Атењани су се морали бранити од напада на свој устав и своје обичаје, јер су ови напади разарали супстанцију њиховог политичког живота. Сократ их је морао нападати, јер је био вјесник једног новог облика живота. Дакле, Сократова смрт била је неизбјежна и она представља „злочин који је дух народа извршио над самим собом”. Вријеме ће показати да су се Атењани убрзо покајали и касније сматрали да Сократ није починио никакво лоше дјело.³⁶

³² *Ibid.*, стр. 9 и 13.

³³ Тацит, *Анали*, IV, 35 (Према С. Бељанском, стр. 9).

³⁴ С. Бељански, *Op. cit.*, стр. 9.

³⁵ F. Pottecher, *Знаменитие судебние процессы*, „Прогрес”, Москва, 1985, стр. 294 (Превод са француског на руски).

³⁶ Петар Живадиновић, *Прометејев грех*, „Идеје”, Београд, 1976, стр. 29.

Истина, Сократ је у тренутку процеса видио даље од атенске пороте: он је био загладан у будућност, док је порота дјеловала само у једном критичком, деликатном историјском тренутку, гледајући формално логички проблем који је рјешавала. Сократ је својим понашањем самопотврђивао себе и своју животну филозофију не марећи за смрт која се била надвила над његовом главом. Јер, „свако самопотврђивање и свака самосвест повлаче за собом живље потврђивање вредности како властите посебности, тако и властите универзалности, и дубљу свест и о једној и о другој...”³⁷

Пред атенском поротом Сократ се суочио са смрћу и пред њом храбро одредио свој непоколебиви став, достојан дивљења.

Без икакве сумње, у вријеме судског процеса, Сократ је видио много даље од својих „угледних” Атењана. Дегенерација друштва ширила се свуда у потаји: старој Атини долазио је крај. У тој фази друштва, „фанатизам, с којим се читаво грчко умовање баца на разумност, одаје очајно стање: човек се налази у опасности, имао је само један избор: или да пропадне, или да буде уман...”,³⁸ достојанствен и храбар. Без двоумљења, Сократ је изабрао ово друго и исход нам је познат, јер је сматрао да „човекова свест и човеков разум могу све да савладају и свиме да загосподаре”.³⁹ То је био хоризонт врлог филозофа, али политичари су били другачијег мишљења и стога су се бранили од ставова које је друштву сугерирао филозоф, дјелујући својим „заразним” примјером.

Кроз читаву историју људи су одржавали принципе правде, љубави и истине против сваке врсте притиска који им је наметнут, да би их се присилило да одустану од онога што су знали и у што су вјеровали. У складу са својим животним опредељењем Сократ је у критичком моменту поступио према својој савести. Он је више волио смрт него рјешење којим би издао своју савјест, чинећи компромис с истином. Јер, да нема савјести (какву је показао филозоф Сократ), људски би род одавно заглабио на својем тешком путу. Човјекова смрт је као рођење ако је живот жртвован истини и правди, прогресу и крчењу пута према достојанственијем и хуманијем живљењу. Нема поносније изјаве коју човјек може учинити него кад каже: „Поступат ћу у складу са својом савјешћу”.⁴⁰ Управо, на тај начин је поступио филозоф Сократ. Остало је о њему казала каснија историја. „То је уопште положај хероја у историји света, благодарећи њима рађа се један нови свет. Тај нови принцип стоји у противречности са дотадањим принципом, појављује се као разоран; хероји се, дакле, појављују као насилници који газе законе. Индивидуално они пропадају; али сам тај принцип

³⁷ Едгар Морен, *Човек и смрт*, БИГЗ, Београд, 1981, стр. 303. и даље.

³⁸ Фридрих Ниче, *Сумрак идола*, Графос, Београд, 1985, стр. 20.

³⁹ Едгар Морен, *Op. cit.*, стр. 305.

• Ерих Фром, *Човјек за себе*, „Напријед”, Загреб, 1980, стр. 128.

ипак се пробија, мада у другом облику, и уништава постојећи принцип”.⁴¹

Извјесно је да је Сократ био велики човјек, и ништа мањи филозоф. А сваки „велики човек жели да буде крив, зато се упушта у велике сукобе”.⁴² Сократа не море хамлетовске сумње, он је одлучан, одважан, храбар, миран, сабран, непоколебив; он је свео све рачуне са друштвом и са својим животом. У случају филозофа Сократа, умире управо оно што не припада суштини духа. Таква смрт представља побједу универзалног над индивидуалним и значи тријумф слободе над ограничавањима.

⁴¹ Г. В. Хегел, *Историја филозофије*, књ. II, Четврто издање, БИГЗ. Београд, 1983, стр. 100. и даље.

⁴² *Ibidem*, стр. 95. и даље.

КРИТИКА ПРАВНЕ ПРАКСЕ

Др Никола Воргић
адвокат у Новом Саду

ПРАВО АДВОКАТА НА УСКРАЋИВАЊЕ СВЕДОЧЕЊА

(коментар једне одлуке)

У једној скорошњој ствари (Општински суд у И. П. бр. 107/87) адвокат је, као позвани сведок, ускратио сведочење.

Суд је, међутим, донео решење да „нема места ускраћењу сведочења од стране сведока Ј. Н. адвоката” и да „странке на ово решење немају право на посебну жалбу...”.

Образлажући такву одлуку, суд истиче „... У праву је тужена страна када тврди да се ради о испитивању сведока на околности истинитости навода из тужбе (коју је иначе сведок-адвокат као пуномоћник саставио и поднео суду — примедба НВ), а што се не може сматрати чињеницом коју су тужиоци поверили своје пуномоћнику (стицање у породичној заједници и односима — примедба НВ), јер се о тим чињеницама расправља на јавној расправи, нити се ради о чињеницама за које постоји обавеза да се чувају као тајна”.

Иако на први поглед маргинална, питања о којима је суд на изложени начин одлучио, имају и шире значење у односу на адвокатурну и носе са собом извесне недоумице, отварајући нека питања која заслужују да буду (макар и сасвим сумарно) размотрена као дискусије и коментар.

Није спорно да је дужност сведочења општа. Свако је, у правилу, дужан да се одазове (приступи) позиву суда и даде истинит исказ о свим околностима случаја, које су му познате (из личног опажања или по чувењу). Међутим, као и свако опште правило и ово подразумева одређене изузетке, међу којима, и право на ускраћивање сведочења (*en bloc*).

Закон о парничном поступку је, у том правцу, предвидео да адвокат као пуномоћник може ускратити сведочење.

а. — о ономе што му је странка као свом пуномоћнику поверила, и

б. — о чињеницама које је сведок сазнао као адвокат („ако постоји да се као тајна чува оно што се сазнало у вршењу тога позива или делатности”).

Према Закону о адвокатури САП Војводине (чл. 12) је, повезано са тим, прописано двоје.

Прво, да је адвокат „дужан да чува као тајну оно што му је странка поверила”. И, друго: „адвокат није дужан да сведочи о ономе што му је у пружању правне помоћи странка поверила”.

Статут Адвокатске коморе Војводине (чл. 106. и 108) предвиђа (регулише) да повреда чувања адвокатске (професионалне) тајне јесте тежа повреда адвокатске дужности и угледа адвокатуре, санкционирано, између осталог, и „брисањем из именика адвоката у трајању од шест месеци до пет година”.

Адвокат који неовлашћено (без сагласности странке) открије тајну коју је сазнао у вршењу свог позива, чини кривично дело (чл. 45. КЗ САП Војводине), за које се може изрећи казна затвора до једне године, с тим да се гоњење, по природи ствари, предузима по приватној тужби.

Ако се све ово повеже у једну целину, онда несумњиво стоји, као прво да је адвокат као пуномоћник овлашћен да ускрати сведочење у грађанској парници. Друго, да је он као такав санкционирано дужан, да чува професионалну тајну.

У домен његове професионалне тајне при том спада и оно што му је странка поверила, као и све друго што је сазнао као адвокат у вршењу тога позива односно, делатности. И то: без обзира да ли су му чињенице поверене поводом исте или друге парнице и без обзира да ли је заступао лице од кога је ту чињеницу сазнао.¹ Шта више, и када их је сазнао од неког трећег лица. Све то, у било ком предмету и било када.²

Дужност чувања професионалне тајне и, следствено томе овлашћење на ускраћивање сведочења произилази из односа поверења, што је фундаментална претпоставка адвокатуре.

Овлашћење адвоката као пуномоћника да у поступку пред судом ускрати сведочење, заснива се (оправдава) „другим интересима који су толико друштвено значајнији да односе превагу над захтевом да се чињенице по сваку цену правилно утврде”.³

Само се по себи разуме да и адвокат као сведок, у изложеним околностима, може ускратити одговор на поједина питања (чл. 238. ЗПП), осим у односу на правне радње које је као заступник једне од странака предузео (тзв. пословни сведок), али — и то, само ако би ускраћивање одговора темељно на опасности од какве имовинске штете (чл. 239. ЗПП).

¹ Проф. др Боровоје Познић, *Грађанско процесно право*, VII издање, Београд 1980, стр. 259.

² Проф. др Синиша Трива, *Грађанско парнично процесно право*, Загреб 1978, стр. 413.

³ Трива: Ibid, стр. 412.

Одлука о ускраћењу сведочења је на диспозицији адвоката-пуномоћника. Он може „суверено“ одлучити (одлучује) о томе да ли ће, позван као сведок на изложене околности, да сведочи или да ускрати сведочење.

Ако се одлучи да сведочи, он се при том суочава са ризиком дисциплинске, кривичне и материјалне одговорности. Суд има и могућност и право да и на томе и таквом исказу адвоката као пуномоћника заснује пресуду, што може да доведе до интересне колизије између странке и адвоката (пуномоћника).

Ако адвокат као пуномоћник ускрати сведочење, суочава се са тиме да га суд, упркос томе, може принудити да сведочи о свим околностима случаја (*en bloc*), упркос дужности чувања професионалне тајне, по посебним прописима.

Наиме: „оправданост разлога за ускраћивање сведочења или одговора на поједина питања, оцењује суд пред којим сведок треба да сведочи“ (чл. 240. ЗПП), при чему „против решења суда о томе странке немају право на посебну жалбу“.

Шта више, по закону, суд може принудити сведока који је ускратио сведочење да сведочи (чл. 248. ст. 2 ЗПП) под претњом новчане казне и затвора „ако оцени да су разлози ускраћивања неоправдани“.

У анализи и решењу ове дилемичне позиције (ситуације) одговор се своди на питање: да ли је у ситуацији адвоката пуномоћника „може“ ускратити сведочење његово право или само могућност, зависно од оцене и става (воље) суда?

На први поглед, према реченом, изгледа извесно да је то само једна законска могућност, али не и право, ако суд (упркос противљењу) може адвоката у функцији пуномоћника принудити да сведочи.

Међутим у једној широј интерпретацији (у коју овде наравно, не можемо подробније улазити) стоји (може да стоји) више у складу са законом сасвим супротна солуција.

У прилог томе могу, у најкраћем, да се истакну више премиса.

Најпре: ако све оно што је странка поверила адвокату као свом пуномоћнику и све што је он као адвокат сазнао у вршењу свог позива (делатности) јесте његова професионална тајна, коју је он по прописима о адвокатури (без ограда и услова) санкционисано дужан чувати, онда он има право и у поступку пред судом да ускрати сведочење о томе.

Lex specialis derogat legi generali.

Томе није супротан аргумент да је у колизији један општи савезни закон и један специјални покрајински закон, ако су уопште у колизији.

Прописи о адвокатури су у искључивој компетенцији република односно покрајина и презумција уставности важи (*saedes materiae*) у њихову корист.

Надаље: није ни логички одрживо да једна законски (и статутарно) безусловно санкционисана дужност (обавеза) чува-

ња (професионалне) тајне, не носи у (ко)релацији томе (по себи и у себи) право на ускраћивање њеног одавања, па ни у поступку пред судом (док је тајна).

Најзад, ако је то тако онда се не може закључити друкчије до да је већ у томе садржана законска претпоставка (пресумција) оправданости ускраћивања сведочења од стране адвоката као пуномоћника или, уопште адвоката као сведока (у изнетим околностима), па се и са тог становишта адвокат не може принудити на сведочење о околностима из домена његове професионалне тајне.

Друго је питање пуномоћника који нису адвокати и оних код којих дужност чувања професионалне тајне не произилази из закона, већ из правила професије или етичких начела.

Адвокатура је специфична делатност од посебног друштвеног интереса. Реч је о правима и слободама радних људи и грађана, о заштити угрожених и повређених субјективних права, као посебних уставних и друштвених вредности и односу поверења, без чега адвокатура уопште не би била могућа као слободна и независна друштвена служба, што целом питању даје и једну системску димензију.

Према томе, остављајући по страни друге момените и аргументе у изнетом реду идеја, ускраћивање сведочења од стране адвоката о околностима о којима је реч, јесте његово право.

Следствено томе, ако је у питању право (овлашћење), онда кршење овог права није прости акт управљања поступком, да не би давао право на самосталну жалбу, као деволутиван и суспензивни правни лек.

„Сваком је зајемчено право на жалбу или друго правно средство против одлуке судова, државних органа и других организација, којима се решава о његовом праву или на закону заснованом интересу” (чл. 203. ст. 2. Устава САН Војводине).

Овлашћење (легитимацију) на подношење жалбе имају овде не само парничне странке, већ и сведок као странка у овом инциденталном поступку.

Нема ослонца у закону да би суд у овом случају био овлашћен да жалби одузме карактер посебне жалбе (као нпр. по чл. 301. ст. 3, 427. ст. 4. ЗПП) и сведе је на „критику образложења коначне одлуке” (несамосталне, везане жалбе), пошто је у питању угроженост (кршење) једног права.

Свему томе се може додати, да је и у литератури процесног права већ давно истакнуто мишљење (у вези са изузетцима од опште дужности сведочења) да „... суд не сме тражити или нема овлашћење да без пристанка сведока тражи од њега да саопшти суду своја запажања”.⁴

Отворено је, дакле, питање да ли суд може принудити адвоката да сведочи о околностима из оквира професионалне тајне.

⁴ Трива: Ibid, стр. 412.

ПРИКАЗИ

ИВИЦА ЦРНИЋ—АНТЕ ИЛИЋ: „ОСИГУРАЊЕ И НАКНАДА ШТЕТЕ У САОБРАЋАЈУ”

III измијењено и допуњено издање, издавач „Информатор”,
Загреб, 1987, страна 348.

Без развитка саобраћаја данас је немогуће замислити напредак друштвене заједнице. Савремени саобраћај производ је дугогодишњег интензивног развоја науке и технологије. Од проналаска парне машине (James Watt, 1777. године), долази до интензивне моторизације друштва, а саобраћај је остварио изузетно динамичан раст. Без сумње, возило је постало синоним напретка. Аутомобилска индустрија из године у годину биљежи раст, а у неким земљама представља главну полугу развоја. Међутим, и поред неспорног друштвеног и економског значаја саобраћаја, евидентне су пратеће штетне појаве, које се огледају у огромним материјалним штетама и људским жртвама, које су посљедица саобраћајних незгода. Саобраћајне незгоде отвориле су многа сложена питања у разним гранама права, у првом реду у кривичном и грађанском. Једна од основних карактеристика саобраћајних незгода јесте непрекидна тенденција њиховог пораста. У нашој земљи је, рецимо, 1977. године било 47.899 несрећа са настрадалим лицима, од којих је погинуло 5.125, а теже и лакше повријеђено 64.242 лица, док је штета износила 1.390.105.359 динара.¹ За само шест мјесеци 1986. године, у СФРЈ је забиљежено 15.513 саобраћајних уде-

са са настрадалим лицима, у којима је погинуло 1.433 лица.² Осигурањем од одговорности за штете настале употребом моторног возила, које је у Европи готово без изузетка обавезно, покрива се грађанско правна одговорност одговорних лица. На овај начин осигурање је постало фактор безбједности саобраћаја како превентивно, тако и у санирању штетних посљедица саобраћајне незгоде.

Дио захтјева за накнаду штете остварује се у поступку обештећења ван спора код надлежних заједница осигурања, а један дио се остварује у поступку пред судовима, па се низом година створила богата судска пракса. Неке судске одлуке објављене су по разним публикацијама, а неке, не мање важне од оних првих, никада нису угледале свјетло дана и остале су заувјек изгубљене у прашњавим судским архивама. Ова богата грађа, разасута и неприступачна, постаје неупотребљива ако се на одређен начин не систематизира и не представи јавности. Управо прву срећну и систематизiranу књигу судске праксе из области осигурања и накнаде штете у вези са копненим саобраћајем, наша правна јавност добила је 1984. године када се појавило прво издање књиге „Осигура-

¹ „Правна мисао” бр. 5—6/79, стр. 74.

² „Политика” од 31. 7. 1986, стр. 10.

ње и накнада штете у саобраћају". Да је постојало интересовање за овакве публикације, показало је вријеме — прво издање распродато је за непуну два мјесеца, тако да се издавач одлучио и на друго издање (1985), које је такође цјелокупно распродато.

Пред нама је треће издање ове значајне, и за правнике који се баве осигурањем и накнадом штете, незаобилазне књиге, које је допуњено низом нових одлука судова, тако да је њихов број сада готово удвостручен. Такође су и проширене уводне напомене у већем броју одјељака, са очигледном намером да се сажму битна обиљежја појединих института. Неће бити на одмет да се подсјетимо да је књига подијељена на VII поглавља. У првом поглављу дат је преглед судске праксе у вези са примјеном прописа о осигурању, а у другом, најобимнијем дијелу (обухваћа 176 страна) изложено је, систематично, судска пракса у вези са примјеном прописа о накнади штете. У оба ова дијела, као и касније, уз сваки институт налазе се и кратке напомене које имају за циљ не коментар института, већ само његов приказ. У трећем поглављу дат је краћи пресјек судске праксе која се односи на поступак (примјена Закона о парничном поступку и поступ-

ку пред судовима удруженог рада). Четврто поглавље садржи све значајније начелне ставове заједничких сједница судова, без којих се не може замислити добро познавање ове проблематике. Пето и шесто поглавље садрже таблице помоћних бројева за израчунавање садашњих вриједности ренти (капитализација ренте), те преглед актуелне судске праксе када су у питању висине новчане накнаде за нематеријалну штету. У последњем, седмом поглављу, дати су изводи из прописа који се тичу осигурања и накнаде штете.

Цјелокупна концепција књиге прилогађена је практичној примјени, а нарочито прегледности материје, што указује да је она намијењена првенствено непосредним практичарима — судијама, адвокатима, правницима у заједницама осигурања имовине и лица, те правницима у привреди који се баве пословима осигурања. Међутим, управо захваљујући систематизи, књига може корисно послужити и онима који не посједују правничко образовање.

На крају треба рећи: добру књигу не треба препоручивати — она сама нађе пут до читаоца. Ова књига је то доказала својим трећим издањем, на задовољство и читалаца и аутора.

Здравко М. Петровић,
судија Војног суда у
Сарајеву

ПРАВНА ПРАКСА

КРИВИЧНО ПРАВО

ЗКП чл. 364. ст. 1. тач. 11.

Пресудом којом је окривљени оглашен кривим за кривично дело са бланкетном диспозицијом када се ни у њеном образложењу не наводи бланкетни пропис који је повређен радњама окривљеног, учињена је битна повреда одредаба кривичног поступка из чл. 364. ст. 1. тач. 11. ЗКП.

Побијаном пресудом оптужени је оглашен кривим због тешког дела против безбедности људи и имовине у саобраћају из чл. 164. ст. 2. у вези са чл. 159. ст. 1. КЗВ за које му је изречена одговарајућа казна затвора.

Бранилац оптуженог између осталог, у жалби наводи да је побијана пресуда донета уз битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 364. ст. 1. тач. 11. ЗКП, јер је првостепени суд пропустио да наведе који је бланкетни пропис оптужени повредио инкриминисаним радњама.

Врховни суд Војводине је уважио жалбу браниоца оптуженог, јер је установио да је побијана пресуда донета уз битну повреду одредаба кривичног поступка.

Из образложења:

Основано се у жалби браниоца оптуженог наводи да је кривично дело због којег је оптужени оглашен кривим из области угрожавања саобраћаја са бланкетном диспозицијом. Код кривичних дела са бланкетном диспозицијом поред на-

вођења чињеница и околности које представљају обележја кривичног дела треба у образложењу пресуде навести и материјално-правни пропис од кога зависи постојање тога дела. Међутим, првостепени суд није навео материјално-правни пропис — Закон о основама безбедности саобраћаја на путевима — (ЗООБСНП-а) који је повредио оптужени, то пресуда нема разлога о правним питањима.

Према чл. 357. ст. 6. и 7. ЗКП суд је дужан да у образложењу пресуде изнесе разлоге за сваку тачку пресуде а када је у питању примена кривичног закона дужан је да одређено и потпуно изнесе којим се разлозима руководио при решавању правних питања, а нарочито при утврђивању да ли постоји кривично дело и кривична одговорност оптуженог и при примењивању одређених одредаба кривичног закона на оптуженог и његово дело. Како код кривичног дела са бланкетном диспозицијом постоји међузависност и неодвојивост бланкетне диспозиције и материјално-правног прописа, најчешће некривичне природе, на које се она позива (тим прописом се детаљније одређује биће кривичног дела), те је неопходно да се у образложењу пресуде, поред наведених чињеница и околности које представљају обележја кривичног дела, наведе и конкретизује материјално-правни пропис (у овом случају ЗООБСНП-а) од којег зависи постојање тог дела и кривична одговорност његовог учиниоца. Без тога се не може видети став суда при утврђивању да ли постоји кривично дело са бланкетном диспозицијом и кривична одговорност оптуженог за исто, нити зашто су

примењене одредбе кривичног закона на оптуженог и његово дело. Зато пропуст да се у образложењу побијане пресуде наведе и конкретизује пропис материјално-правне природе од којег зависи постојање кривичног дела са бланкетном диспозицијом представља битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 364. ст. 1. тач. 11. ЗКП, пошто таква пресуда нема разлога којим се суд руководи при решавању правних питања.

(Врховни суд Војводине, решење бр. Кж. 38/87 од 03. 06. 1987)

КЗЈ чл. 12. ст. 2.

КЗВ чл. 29.

Битно смањена урачунљивост која је наступила искључиво услед стања јаке раздражености при извршењу кривичног дела убиства намах из чл. 29. КЗВ не представља истовремено и основ за блаже кажњавање у смислу чл. 12. ст. 2. КЗЈ.

Првостепеном пресудом оптужени је оглашен кривим због кривичног дела убиства намах из чл. 29. ст. 1. КЗВ, за које је њему изречена одговарајућа казна.

Бранилац оптуженог у жалби на пресуду истиче да је оптужени услед јаке раздражености био битно смањено урачунљив у време извршења кривичног дела и да је првостепени суд пропустио да у овој ситуацији примени одредбу чл. 12. КЗЈ по којој се оптужени може блаже казнити.

Врховни суд Војводине је одбио жалбу браниоца оптуженог као неосновану.

Из образложења:

Неоснована је жалба браниоца оптуженог да је првостепени суд морао применити одредбу чл. 12. ст. 2. КЗЈ при одлучивању о висини казне и тиме ублажити казну, зато што је оптуженом била смањена урачунљивост и то битно, услед јаке раздражености при извршењу кривичног дела, јер се убиство намах може извршити само ако је

оптужени доведен без своје кривице у јаку раздраженост нападом или тешким вребањем од стране убијеног. Ово је битан елеменат кривичног дела из чл. 29. КЗВ, па је правилно поступио првостепени суд када није применио чл. 12. ст. 2. КЗЈ о ублажавању казне. Друга је ствар да је код оптуженог постојала битно смањена урачунљивост због привремене душевне болести или привремене душевне поремећености па да је тада и без своје кривице доведен у стање јаке раздражености. Тада не би била искључена примена поменутих одредбе. Но и то не значи да је повређено материјално право на штету оптуженог, јер се у чл. 12. ст. 2. КЗЈ каже да се таква учинилац кривичног дела може блаже казнити. То значи да ова одредба није императивна — облигаторна, већ факултативна.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Кж. 134/87 од 30. 04. 1987)

КЗВ чл. 128. и чл. 211.

Присвајање ствари које су у друштвеној својини од стране чува-ра коме су оне поверене на чување, представља кривично дело крађе, а не проневере.

Оптужени је првостепеном пресудом оглашен кривим за кривично дело пљачке из чл. 134. ст. 1. у вези чл. 211. ст. 2. КЗВ, за које је њему изречена одређена казна, јер је у својству чувара присвојио ствари у друштвеној имовини које су њему предате на чување.

Врховни суд Војводине решавајући по жалби оптуженог је по службеној дужности на основу чл. 376. ст. 1. тач. 2. установио да је повређен кривични закон на штету оптуженог.

Из образложења:

Оптуженом је као чувару поверена друштвена имовина на чување. Она се њему не предаје у самостално притежање. Ово произилази из околности да му ствари нису предате по броју и количини, нити по врсти и квалитету, већ је њему поверена дужност да бди над про-

стором и просторијама у којима се те ствари налазе. Он је као ноћни чувар био само у нужном додицају са повереним му стварима, али потпуно притежање и физичку моћ располагања дотичним стварима није имао. Према томе, у овом случају не може бити говора о кривичном делу пљачке проневером из чл. 134. ст. 1. у вези са чл. 211. ст. 2. и ст. 1. КЗВ, већ о кривичном делу пљачке извршеном тешком крађом из чл. 134. ст. 1. у вези са чл. 128. ст. 2. КЗВ, јер је овде у питању одузимање туђе покретне ствари другом у намери да се њеним присвајањем прибави себи противправна имовинска корист.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Кж. 152/87 од 1. 09. 1987)

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

Утврђивање кривице за накнаду штете (чл. 7. ст. 1, чл. 12. ст. 3. ЗПП)

У парничном поступку суд није везан у доношењу пресуде за утврђени сразмер одговорности странака у ранијој парници.

Из образложења:

Тужιοици побијају другостепену пресуду због погрешне примене материјалног права и то на првом месту због погрешног закључка о сразмери подељене одговорности налазећи да је I тужилац допринео да до штетног догађаја дође у сразмери од 20% а не 50% како то утврђују нижестепени судови, који ревизијски разлог је основан. По оцини овог Врховног суда полазећи од свих утврђених релевантних околности под којима је дошло до саобраћајне незгоде овом штетном догађају и њиме проузрокованој штети тужιοицима скривљено су допринели својим понашањем возач — тужеников осигураник са 80% и I тужилац а супруг II тужиља са 20%. Примећује се, да је у парничном поступку суд везан само у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности за правоснажну пресуду кривичног суда, којим се оптужени оглашава кривим — чл. 12. ст. 3. ЗПП. Међутим, није везан и пресудом парничног суда у

погледу основа тужбеног захтева. Према томе, иако је у ранијој парници између тужιοца и туженог, а ради накнаде материјалне штете за оштећен путнички аутомобил, утврђена подељена одговорност учесника саобраћајне незгоде у сразмери 50 : 50% суд у овом новом спору у коме тужιοци траже накнаду остале штете — неимовинске штете, пошто су тужιοци истицали своју кривицу у мањем опсегу, био је дужан да испитује и цени одговорност туженог за насталу штету, јер ранија пресуда, која је донета не може бити доказ о тој одлучној чињеници, већ суд у доказном поступку испитује и цени основаност и висину тужбеног захтева.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Рев. 88/87 од 04. 02. 87)

НАСЛЕДНО ПРАВО

Покретне ствари као предмет уговора о доживотном издржавању. (чл. 118, ст. 1, 2 и 3 Закона о наслеђивању)

Покретне ствари као предмет уговора о доживотном издржавању које не служе за употребу и искоришћавање непокретних ствари, морају бити изричито наведене у уговору тако да се могу идентификовати. У противном уговору о доживотном издржавању у том делу није правно ваљан.

Из образложења:

Према сагласном утврђењу нижестепених суда 18. маја 1978. године тужене су у својству даваоца издржавања закључиле са својим оцем као примаоцем издржавања, правно ваљан уговор о доживотном издржавању а као накнаду су добиле у својину после његове смрти некретнине, ближе означене у уговору. У уговору је наведено накнадно да предмет уговора чине и све покретнине које се налазе у кући.

Предмет уговора о доживотном издржавању чине некретнине, у смислу чл. 118 ст. 1. Закона о наслеђивању (Сл. лист САПВ бр. 8/75). Према ставу 2. исте одредбе Закона, под непокретним стварима подразумевају се и оне покретне ства-

ри које служе за употребу и искоришћавање некретнина, на које се односи уговор, и сматрају се њоме обухваћене иако то није у уговору посебно наведено. Овамо се убрајају све оне покретне ствари које су потребне за уредно настављање газдинства на оним некретностима, које су уговором обухваћене, као што су пољопривредне справе, алати и стока.

Зато се у околностима конкрет-ног случаја под покретним ствари-ма које служе за употребу и искоришћавање непокретности, предмет спорног уговора, сматрају следеће покретне ствари: пет лопата, виле за вађење репе, ашов, мале гвоздене грабље.

Нижестепени судови су погрешно применили материјално право када су усвајањем тужбеног захтева утврдили да ове покретне ствари не представљају предмет уговора о доживотном издржавању јер нису као такве у уговору изричито наведене па да зато чине заоставштину оста-виоца.

Надаље, према ставу 3. члана 118 Закона о наслеђивању ако уговор-ници желе уговором обухватити и оне покретне ствари, које се не могу сврстати под појам мртвог или живог инвентара, онда треба да те ствари у уговору буду наведене. По-треба да покретне ствари буду на-ведене у уговору о доживотном из-државању представља битну од-луку уговора, тако да у погледу по-кретних ствари нема правоваљаног уговора, ако ствари нису наведене. Таквим уговором се ствари уступа-ју даваоцу издржавања у својину, а само се предаја одлаже до смрти друге уговорне стране, па одговара сигурности у правном саобраћају да у уговору мора бити јасно одре-ђено које покретне ствари се пре-носе у својину даваоца издржава-ња.

И по оцени овог Врховног суда изразом „све покретне ствари које се налазе у кући“ нису ствари уго-вором наведене тако да се одмах зна на које се ствари уговор одно-си, јер нису наведене појединачно.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Рев. 781/87 од 30. 09. 1987)

Нужни део (члан 26. и 41. Закона о наслеђивању)

Право на нужни део као лично право не прелази на наследника умрлог брачног друга као нужног наследника.

Из образложења:

Није спорно, што нижестепени судови сагласно и утврђују да је тужиља била сестра покојног. Пре-ма одредби чл. 26. став 2. Закона о наслеђивању, она је нужни наслед-ник под условом да је трајно не-способна за рад и да нема средста-ва за живот. Међутим, према одред-би члана 41. Закона о наслеђивању смањење располагања тестаментом и враћање поклона којим је повре-ђен нужни део могу тражити само нужни наследници. Стога, право на наслеђивање нужног наследног де-ла је лично право које не прелази на наследника, а друга је ситуација кад се ови и сами не појављују као нужни наследници. Следбено томе право на нужни део не прелази на наследнике умрлог брачног друга као нужног наследника јер ови са-ми нису нужни наследници. То ва-жи како за само право наслеђива-ња у смислу чл. 27 и 28. Закона о наслеђивању, тако и када је у пи-тању повећање наследног дела по-томка и брачног друга односно ро-дитеља у ситуацијама из чл. 24. и 25. Закона о наслеђивању. Према томе смрћу нужног наследника гаси се и то право, па његов наследник нити може сам покренути спор, ни-ти наставити спор који није пра-воснажно завршен.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Рев. 939/86 од 30. 12. 1986)

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

— Камате —

Од када тече затезна камата (чл. 189. ст. 2. чл. 186. и чл. 277. ст. 1. 300)

Затезна камата на накнаду не-новчане материјалне штете досуђе-не у новцу према ценама у време

пресуђења, тече од дана доношења првостепене пресуде којом је висина накнаде одређена.

Из образложења:

Нижестепени судови су утврдили да је туженик тужитељу нанео штету оштећењем возила, а према налазу вештака, утврђено је да је с обзиром на оштећење боје, тј. на више од 50%, потребно обавити фарбање комплетног возила. Такође је утврђено да је тужитељу намерно причињена штета, те да се само фарбањем целог возила може ствар довести у пређашње стање. Због тога су нижестепени судови правилно судили досудивши онај износ који је потребан за отклањање наведеног оштећења (чл. 154. и 185. Закона о облигационим односима).

Међутим, ревизија је основана у погледу одлуке о камати на досудбени износ главнице. Наиме, затезна камата на накнаду неновчане материјалне штете досудбене у новцу према ценама ствари у време пресуђења тече од дана доношења првостепене пресуде којом је висина накнаде одређена, па је стога ревизијски суд утолико нижестепене пресуде преиначио.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Рев. 591/87 од 01. 07. 87)

— Уговори —

Фиксни рок (чл. 125. т. 1. 300)

Када је споразумом странака уговорен фиксни рок, тада испуњење уговора у року има значење битног састојка уговора. Стога се неиспуњењем уговорене обавезе у року има сматрати да је уговор раскинут по самом закону.

Из образложења:

Судови утврђују да је писменим уговором од 9. октобра 1980. године тужилац пренео на тужене право коришћења грађевинског земљишта са обавезом тужених да у року од 3 године од дана стицања права градње на овом земљишту саграде стамбену зграду односно ураде знатније радове. Уговором је пред-

виђено да се у случају неиспуњења ове обавезе у уговореном року уговор сматра раскинутим, а да тужени губе право коришћења земљишта, уз обавезу тужиоца да туженима врати само износ уплаћених средстава накнаде у висини од 165.240.— динара, док се земљиште враћа у посед општине. Наведене одредбе уговора неће се примењивати на оправдане случајеве предвиђене у чл. 18. ст. 1. Одлуке о грађевинском земљишту општине, а према члану 4. ст. 3. уговора. Утврђено је да тужени на спорном плацу нису започели изградњу стамбеног објекта.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања правилно су судови применили материјално право када су тужбени захтев усвојили.

Наиме, у овом случају рок у коме су тужени имали обавезу да саграде стамбену зграду на земљишту на коме им је уговором пренето право коришћења, споразумом странака унапред је одређен као фиксни рок због чега испуњење уговора у року има значење битног састојка уговора. Тужени нису испунили уговорну обавезу у року па се има сматрати да је уговор раскинут по самом закону — члан 125. став 1. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ” бр. 29/78). Према томе, тужени су пропуштањем да у фиксном року испуне уговорну обавезу довели до раскида уговора.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Рев. 580/87 од 01. 07. 1987)

— Штета —

Накнада штете због немогућности обраде земљишта

(члан 189. став 1., 2. и 3. 300)

Накнада штете због немогућности обраде свог пољопривредног земљишта израчунава се тако што се за одређени временски период за који се накнада штете тражи утврди чист принос пољопривредног производа за сваку економску годину (укупан принос мање трошкови производње, пимењујући цену производа и цену трошкова производње важећих за сваку годи-

ну) и збир тако добијених чистих приноса помножи са ценом производа важећом на дан доношења првостепене одлуке. Трошкови производње у свакој економској години имају другачији однос у структури укупног прихода.

Из образложења:

Наиме, по мишљењу ревизијског суда када власник пољопривредног земљишта захтева од штетника накнаду штете причињене онемогућавањем обраде свога земљишта кроз више економских година онда се висина штете утврђује тако, да се најпре утврђује очекивани чист принос, на бази одређене пољопривредне културе, за сваку економску годину, датог временског периода, па се збир тако добијених чистих приноса множи са ценом пољопривредног производа важећом на дан доношења судске одлуке. А чист принос за сваку економску годину се утврђује на тај начин да се од очекиваног бруто приноса одузме она количина пољопривредног производа која одговара вредности потребних трошкова производње, па преостала количина представља очекивани чист принос који власник губи у конкретној економској години. Ово стога јер у пољопривредној производњи свака економска годи-

на је заокружена целина у погледу процеса производње. И као таква она је индивидуализирана и специфична тј. различита од других економских година, како у погледу величине приноса, тако и у погледу вредности пољопривредних услуга, репроматеријала, семена, хербицида итд., трошкови производње у свакој економској години имају другачији однос у структури укупног прихода.

Како нижестепени судови при утврђивању тужиоцу припадајуће накнаде штете нису поступили на напред наведени начин тј. нису утврдили величину очекиваног чистог приноса кукуруза у појединим економским годинама временског периода од 1980—1985. године, а нижестепене пресуде не садрже потребне чињенице да би се висина накнаде штете могла израчунати у ревизијском поступку, стога је потребно да првостепени суд у наставку поступка утврди чист принос кукуруза за сваку економску годину у посматраном временском периоду. Затим збир тако добијених чистих приноса да помножи са ценом кукуруза важећом на дан доношења судске одлуке.

(Врховни суд Војводине, решење бр. Рев. 812/87 од 07. 10. 1987)

Приредио
Александар Воргић
адвокат у Н. Саду

САОПШТЕЊА

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора одржаној 22. 01. 1988. године у Новом Саду, донета су следећа решења:

1. Записник са претходне седнице Управног одбора је једногласно усвојен.

2. Узет је на знање извештај административног секретара о стању новчаних средстава на жиро рачуну Адвокатске коморе Војводине.

3. Утврђена је цена „Гласника“ Адвокатске коморе Војводине за 1988. годину, и то: за поједини број „Гласника“ 2.000.— динара, а годишња претплата 24.000.— динара.

4. Узет је на знање извештај административног секретара да ће се семинар „Међународни суд против апартеида“ одржати од 1—3. 02. 1988. године у Луанди, главном граду НР Анголе.

5. Управни одбор Адвокатске коморе Војводине донео је одлуку о измени Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката.

6. Решењем број 18/88 уписује се у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Дубајић Ласло, адвокатски приправник из Новог Сада, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, ул. Огњена Прице бр. 17, а са даном 22. 01. 1988. године.

7. Решењем број 11/88 уписује се у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Павлић Даница, дипл. правник из Новог Сада, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, ул. Др Рибара бр. 15/IV а са даном 22. 01. 1988. године.

8. Решењем број 28/88 уписује се у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Станчић Снежана, дипл. правник из Београда, са седиштем адвокатске канцеларије у Новој Пазови, ул. Пионирска бр. 16, а са даном 22. 01. 1988. године.

9. Решењем број 447/87 уписује се у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Вукобратовић Душан, дипл. правник из Сомбора, са седиштем адвокатске канцеларије у Кљајићеву, ул. Иве Лоле Рибара бр. 56, а са даном 22. 01. 1988. године.

10. Решењем број 33/88 уписује се у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Петров Стеван, дипл. правник из Вршца, са седиштем адвокатске канцеларије у Вршцу, ул. Милоша Обилића бр. 1, а са даном давања свечане изјаве.

11. Решењем број 232/87 узима се на знање да је Максимовић Де-симир, преселио седиште своје адвокатске канцеларије из Београда у Опово, ул. Бориса Кидрича бр. 11, а са даном 1. 01. 1988. године.

12. Решењем број 12/88 уписује се у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Миленко Манигодић, дипл. правник из Београда, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачком Градишту, ул. Маршала Тита бр. 18, а са даном давања свечане изјаве.

13. Решењем број 31/88 уписује се у Именик адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Стојановић Гордана, дипл. правник из Зрењанина, са адвокатско-приправничком вежбом код Душана Грујића, адвоката из Зрењанина, а са даном 22. 01. 1988. године.

14. Решењем број 37/88 уписује се у Именик адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Комлушки Нинослав, дипл. правник из Зрењанина, са адвокатско-приправничком вежбом код Секел Јована, адвоката у Зрењанину, а са даном 22. 01. 1988. године.

15. Решењем број 32/88 уписује се у Именик адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Гарић Биљана, дипл. правник из Руме, са адвокатско-приправничком вежбом код Мисиркић Борба, адвоката из Руме, а са даном 27. 01. 1988. године.

16. Решењем број 19/88 уписује се у Именик адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Орепчанин Драгана, дипл. правник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код Донић Драгана, адвоката у Новом Саду, а са даном 27. 01. 1988. године.

17. Решењем број 38/88 уписује се у Именик адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Гордана Влајковић, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничком вежбом код Антић Живке, адвоката у Бачкој Паланци, а са даном давања свечане изјаве.

18. Решењем број 250/86 брише се из Именика адвоката АК Војводине у Новом Саду Вукић Локић, адвокат у Кикинди, због невршења адвокатске делатности дуже од 6 месеци, а са даном 22. 01. 1988. године.

19. Решењем број 35/88 Мисиркић Борбе, адвокат у Руми одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Букановић Саве, бив. адвоката у Руми.

20. Решењем број 454/87 узима се на знање да је адвокат Борјановић Петар преселио седиште своје адвокатске канцеларије из Опака у Нови Сад, у ул. Стевана Брановачког бр. 1/1, а са даном 1. 01. 1988. године.

21. Решењем број 36/88 брише се из Именика адвоката АК Војводине у Новом Саду Гуцуљ Васа, адвокат из Беле Цркве са даном 31. 12. 1987. године због пензионисања. Миодраг Војновић, адвокат из Беле Цркве одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Гуцуљ Васа, адвоката из Беле Цркве. Задржава чланство у Фонду посмртнине.

22. Решењем број 25/88 брише се из Именика адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Станојковић Марија, адв. приправник из Сомбора, са адвокатско-приправничком вежбом код Славковић Едите, адвоката из Сомбора, а са даном 31. 12. 1987. године.

23. Решењем број 451/87 брише се из Именика адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Пандуров Александра, адв. приправник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код Бркић Ивана, адвоката у Новом Саду, а са даном 26. 12. 1987. године.

24. Решењем број 27/88 узима се на знање да је Татомиров Клара, адвокат у Сомбору отпочела са коришћењем породилског боловања почев од 12. 11. 1987. године. Едита Славковић, адвокат у Сомбору одређује се за привременог заменика Татомиров Клари, адвокату у Сомбору.

25. Решењем број 21/88 евидентира се уговор о заступању и пружању правне помоћи закључен између Марјански Лазара, адвоката у Суботици и РО „Солид“ РЗС из Суботице.

Управни одбор

Издавачки савет

Председник:

Проф. др БРАНКО ПЕТРИЋ

редовни професор Правног факултета у Новом Саду

Проф. др *Тибор Варади*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, проф. др *Славко Царић*, декан Правног факултета у Новом Саду, *Буро Шкрбић*, судија Врховног суда Војводине, *Теодора Влаховић*, секретар Секције за друштвено-политички систем ПК ССРНВ, др *Даринка Недељковић*, покрајински друштвени правобранилац самоуправљања, *Живко Будимчевић*, судија Врховног суда Војводине, *Зијаж Загорчић*, заменик покрајинског јавног тужиоца, *Недељко Јањушевић*, директор Покрајинског завода за јавну управу, др *Светислав Радовановић*, судија Уставног суда Војводине, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, др *Никола Воргић*, адвокат у Новом Саду, др *Аурел Лошонци*, адвокат у Суботици, *Сава Савић*, адвокат у Новом Саду, и *Стеван Рончевић*, адвокат у Новом Саду

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник

Мирослав Здјелар

адвокат у Новом Саду

Др *Александар Маркићевић*, адвокат у Новом Саду, *Слободан Бељански*, адвокат у Новом Саду, *Александар Воргић*, адвокат у Новом Саду, *Миливоје Милић*, адвокат у Срем. Митровици, *Александар Грчки*, адвокат у Молу, *Имре Варади*, адвокат у Зрењанину

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/І. Телефон: 29-459. Годишња претплата 24.000.— дин. Претплата за иностранство 40 USA долара. Цена једног броја 2.000.— дин.

Тек рачун 65700-678-2047. Ручкописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовње, науку и културу САНВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године, Гласник је стручна публикација ослобођена основног и пореза на промет.

Штампа РО штампарија „Будућност“, Шумадијска 12, Нови Сад

